

DISCIPLINA ECCLESIASTICA

D E
DISCIPLINA

ECCLESIASTICA

Brevis & modesta dissertatio,

A D

Ecclesiam Scoticam.

A U T O R E

Gallo quodam Theologo,
Verbi Divini Ministro.

A B R E D O N I A ,

Excudebat Eduardus Rabanus,
Impensis Davidis Melvill, 1622.

Cum Privilegio.

DE DISCIPLINA ECCLESIASTICA.

S

Anctissimæ DEI Ecclæsiae quæ est in SCOTIA, nec non singulis ejus Filiis, Sanctorum communionem profertibus, Regni cœlestis complemētum optantibus, Gratia vobis, & pax, & misericordia à DEO PATER nostro, & DOMINO IESV CHRISTO. Benedictus DEVS & PATER DOMINI nostri IESV CHRISTI, qui benedicit nobis in omni benedictione spirituali in locis cœlestibus, & vocavit nos ad communionem Evangelii gloriæ Filii sui beatissimi, ex quo totum corpus per cōmissuras & connexus compactum crescit augmento DEI, ut in dispensatione complementi temporum, Filios suos in unum congreget, ex omni

A 3 lingua

¶ DE DISCIPLINA

lingua & tribu & gente. O beatam Eccliam BRITANNICAM, ex duabus conflatam gentibus, quæ in unum nomen, in unum numen nexus fidei coaluisti! Ambulat in medio tui CHRISTVS, inter lychnuchos tuos aureos, oculis instar fulguris igneus, facie, velut Sol, flammeus; ore rhomphæam ancipitem, manu stellas prætendens; pedes ejus similes chalcolibano, velut in fornace ardentes. Iridem imposuit capiti tuo: Disposuit pyropo specularia tua, & portas tuas carbunculis, totum ambitum tuum lapidibus pretiosissimis, & sapphiris fundavit te: toti parietes solidati massis aureis: tecta fulgent eboris nive, argenti luce, electri claritate, auri flamma. In te conspicuntur monilia variæ gazæ, sine pretio pretiosa; micat smaragdus, scintillat adamas, rutilant topazius, beryllus, thalassius, sardius & jaspis, chrysoprasus; candicant miris fulgoribus variata cœlamina. Quinimo cum sorores tuæ quotquot extant in orbe Christiano, arctissimis dolorum constriæ vinculis, miserè distorqueantur, tu cœlo solisque liberiore frueris. Tu Gedeonis vellus, quæ procellarum impetum non experiris; at verò terrarum reliquæ partes

partes reciprocis flabris aperiuntur, & nimbis vehementibus rumpuntur, nivibus & glacie inhorrescunt, & præcipiti grandine desuper verberantur, turbine, flatibus, typhonisq; conflitu obruuntur, & abruptis proluuntur imbribus, & telis fulminum & missilium cœlestium jaculis ignescunt. Benedixit te D^evs benedictionibus cœlorum supernè, benedictionibus abyssi subjacentis, benedictionibus uberum: hæ adlant capiti Iosephi, & veniunt ad verticem Nazaræi inter fratres suos: benedicta terra tua à rebus preciosissimis cœli, à rore, à proventibus Solis & rerum quas Luna protrudit, & montium antiquitatis & collium æternorum; in Bascan & in Galaad greges tui. Ad-hæc, Oceano te circumdedic^t, & sonoros pelagi fluctus, velut in præsidium, circumquaq; disposuit. Quam dilecta tabernacula tua! si modo filii tui ut in veritate, sic in dilectione ac timore ambulent.

Hæc ad te potissimum, ANGLIA, pertinet oratio. O mercatrix sita ad aditus maris, populosissima apud insulas multas: in intima parte marium sunt termini tui; abiegnæ è S^{an}cto Genire ædificarunt tibi omnia tabulata, cedrinos è Libano fecerunt ma-

8 DE DISCIPLINA

los tuos , roboreos è Baschane remos,
transtra ex ebore tritissimo ex insulis Cittorum; xylinum cum Phrygiano opere
ex Egypcio carbasus tua, vela hyacinthina
& purpurea aplustria ex insulis Elisæ operi-
riunt te: habitatores Sidonis & Arvadi
remiges tui ; seniores Gebulis, curatores
labis tuae ; galeam & umbones suos sus-
penderunt in te Persæ, Ludæi, Putæi, Ar-
vadæi, & Gammadæi: dat tibi byssum &
sandaustum Syria, calatum odoratum la-
van, opobalsamum Phœnicia, argentum
Tarsis, vina Helbon , equos Torgama.
Noli autem efferri animo, ne quam salvè
agis, tam male tecum agatur.

Iam verò, SCOTI fratres, cùm gentes
duas unus Rex in unum gregem felici
consortio copularit, qua soluta compage
stare nequit incolumitas vestra, flectimus
genua coram DEO pacis, summis votis
expostulantes, ut det vobis æmula pietate
in amoris parilitatem congermanescere,
quò Regni utriusq; inter se mutui nexus
arctis affinitatibus implicitur. Obtesta-
mur igitur ut communionem habeatis in-
viceim, utque communio vestra sit cum
Patre & ejus Filio IESU CHRISTO.
Absit enim ut in hominum gratiam à ve-

ro D E I cultu vel tantillūm recedatis. Posuit ille testimonium in vobis & legem in Israēl; in his permanere, his in æternum incubite; ac si vel de cœlo Angelus aliud vobis obtrudat Evangelium, anathema esto. At verò si propter ~~adia-~~
~~Propterea~~ quædam merasque Circumstan-
tias per aliquem steterit quóminus tota
BRITANNIA veltra, rituum externorum
sublato discrimine, in unam eandemque
formam ac normam, ad majorem firmio-
remq; ie concordiam, coalescat; viderit il-
le ne violatæ charitatis reus audiat. Nam
si corpus meum comburendum trado,
charitatem autem non habeo, nihil sum.
Quapropter, hæc omnia non ex zeli pe-
tulantia, scd ex fidei scientia æstimare nos
oportet. Speravi, vos æqui bonique con-
sulturos, quod ego gente Gallus, religio-
ne Orthodoxus, officio Pastor, & zelo,
Disciplinæ vestræ cultor assiduus, vobis
aperiam quid de toto illo negotio sen-
tiant ipsi exteri apud trans-marinas Ec-
clesias ejusdem vobiscum fidei Discipli-
næque consortes. Vivit SPIRITVS San-
ctus, D E V S noster Omnipotens,
καρδιογνωσης, cui adsto & servio in
Evangelio Filii ipsius: Veritatem in

CHRISTO dico, non mentior. Medullitus ingemisco, dolore discruciantur lumbi mei, ac in perpetua spiritus amaritudine versor, cùm videam hisce dissidiis turbulentari Ecclesiam, Evangelii progressum inhiberi, ac ut nubes adfictu ignem, ut saxa attrita inter se dant, ita ex illis magnas irarum erumpere flamas. Ah! ne indicetur in Gath, ne nuncietur in Askelon, ne Phelistaorum filiabus præbeatur argumentum lætitia. Apagesis igitur omne fermentum, quod à sacris exulare debet. Non probantur mihi, non probantur qui hac de re adversus vos disceptantes, vultuosam & caperatam frontem truci supercilio asseverant, acerrima que bilis noxio furore perfusi, tanquam ad altiorrem vindictam, in infesta odia & infandas contumelias proflatis naribus erumpunt. Væ furori eorum, quia nimius est; sepulchrum patens eorum guttur, venenum aspidum sub eorum labiis; versantur in felle amarissimo. In arcanum ipsorum ne ingreditor anima mea, in cœtū eorum ne adunctor gloria mea. Ut nos charitas CHRISTI coarctat, ita nos invicem constringat germanum illud & sanctissimum dilectionis vinculum. Hoc apud vos testari

stari hac meâ oratiunculâ nunc avet ani-
mus meus. Quòd si quædam à me libe-
rius fortasse dicuntur, meinineritis nec
mel sacrificiis convenire, at ut oblatio-
nem ita & orationem sale condiendam es-
se. Et verò, malo ego prodeſſe vobis,
quam placere.

Gravia sunt quæ à quibusdam accepi-
mus. Nuntiant illi, funditus everti SCO-
TICAM Ecclesiam, Religionis fulcra-con-
velli, Sacro-Sancta DEI penetralia vio-
lari; quòd scilicet Achaz Altare DOMI-
NI removeat à Templo, lacum deponat
à bobus æneis, eumque imponat pavi-
mento lapideo, zophoros & bases truncâ-
rit, amoveritque à singulis suum labrum;
ipsam autem aram ad ejus similitudinem
extrui jubeat quæ est apud Damascenos,
ut super eam solam effundantur libami-
na, adoleantur holocausta; hoc est, sacra
omnia denuò ad Romanenses ritus effin-
gi, ut parum absit quin alter Ieroboam
populū avocet ab Hierosolymis ad Dan
& Bethel, à Deo ad vitulos. Ad vocem il-
lam inhorruit capillus meus, contremue-
runt ossa mea; externatus animi ac stu-
pore defixus, vicem vestram ejulabam.
Zelo zelatus sum ob Dei Tébaoth ever-
fas

sas aras, calcata fœderā, vexatos Prophētas, & antiquatam antiquam Religio-nem.

Horrenda essent ista fratres, siquidem ita se haberēt. At verō si tantū criminis invidiam frustrā sustinet IACOBVS Princeps vester, quantum sit illorum crimen, pensiculare, qui Orthodoxum Principem & veræ fidei strenuum defensorem DEI Filium, unctum à DOMINO, violatae Religionis reum postulant. Michaël Archangelus cùm disceptaret de corpore Mo-sis adversus ipsum Diabolum, non est ausus impingere illi notam maledictionis: quām igitur horrendum illud est, Sacro-Sanctam Regiam Majestatem talibus convitiis proscindere? num poterit lepræ notam effugere Maria, quæ adversus Mo-sem, ob uxorem Æthiopicam, tam acriter insurrexerit? Non igitur quòd opinio aliqua cogitationes nostras penitus infedit, ideo tantos questus constrepere decet; omnia ad trutinam fidei & charitatis revocanda sunt, conjugatione quadam zeli & scientiæ; ne, dum pietatis specimen gloriosum nobis arrogamus, perspicaces haberi volentes, oculos albugine obductos habere deprehendamur.

Quod.

Quódnam igitur est hujusce rei caput? quódnam querelæ argumentum? Sacra-
menta vitiari? minime. Verbum adulterari? nequaquam. ANGLICANAM Ecclesiam verè Orthodoxam agnoscit quisquis fidei veritatem agnoscit. Ibi enim sua & Legi autoritas, & Evangelio veritas, & Baptismo puritas, & Eucharistiae integritas, & Orationi sinceritas asseritur & vendicatur. Ibi Candela-
brum & Arca secerorum capax, auro prorsus obducta, ibi omnia salutis mysteria: Vtriusque Testamenti Tabulæ fœde-
rales; Thuribulum aureum ad precum suffitum; urna aurea in qua Manna, Pocu-
lum Benedictionis; Aaronis virga quæ germinavit, Ecclesiastica Iurisdictio. Ibi Cherubim gloriae obumbrantes Propitiatorium. Hic verum DEI Sacrarium, prorsus illibatum, hic vera DEI Domus, Cælorum porta. Quam mirabilis haec Ecclesia! quæ tot martyrum cineribus & sanguine coagmentata, firmissimo verita-
tis fundamento nititur.

Sed quæritur quisnam probandus sit in baptizando locus, in Communicanti-
bus gestus, in sacris agendis dies, in præ-
ficiendis Pastoribus ordo, & si qua sunt
ejus-

Status
questionis.

ejusmodi. Hæc sane Religionis viscera
minime attingunt, ac proinde de his mo-
rosè litigare, non est hominis Christiani.
Verum, quæ de his statuit ANGLICANA
Ecclesia, minime probatis, quod, ut qui-
dem videtur, sapient fermentum Pontifi-
cium; quasi vero illa cum idolorum ju-
gum excuteret, togam tamen Babylonici-
am ex incendio, cui devota erat, eripue-
rit, ritibusque nefandis pepercerauit, qui si-
mul abolendi fuerant.

Maledictus homo coram IEHOVAH
qui surget ut instauret civitatem illam Je-
richunta: ruinam minitatur magna illa
Babylon, nos ei fulera & sustentacula
quæremus? quid nobis jam cum illa?
terribilium illud venenum cujus haustu
pestifero nos illa proluerat, & perniciem
cæcam totis visceribus furentem, diris
ambagibus pulmones pererrantem, D E I
beneficio expuimus: quid nunc sœvam
illam mephitim, vipereum virus anhelan-
tem, denuò hauriemus, salutis incuriosi?
absit ut de lethali illo poculo quicquam
libemus in posterum. Nos Teraphim il-
los quibus patres nostri litare solebant,
humi jam-pridem abdidimus; absit ut in
lucem proferantur. Pacto jugali despon-
fata

sata CHRISTO Ecclesia nostra, mundo
nuptiali ornata virgo, illibatam fidem, su-
perstitionum colluvie attaminabit; Ro-
manæ meretricis vestes induerit, quæ tori
genialis violato fœdere, Templum lupa-
nari conspurcavit dedecore, nomen uxo-
ris cum fide amisit, & perdita nuptæ dig-
nitate, prostitutæ sibi notam adscivit?
Oportet certè unumquemque nostri Su-
perstitionis confinium sibi metuere, ne
posteriora recalcentes vestigia, Sodomam
versus retrospician us. Oportet Satanæ
fraudulentas ambages in nostrū exitium
concinnatas suspicari, quantumvis con-
colores fallacias his adtexat exordiis, ne
de primis malorum elementis ad extre-
ma veteratorie progrediatur. Quæ ham
est communio inter CHRISTVM & Be-
lial, lucem & tenebras, Templum DEI
& Idolorum delubra? Ut Cœlum à ter-
ris immensa intercapedo fastigii dispe-
cit, ita et Religionem Orthodoxam à
Pontificia Superstitione. Patiamur spu-
cas illas animas in feculiniis et oлentice-
tis suis volutari, siliquas edere, nos autem
germanæ fidei et intemeratae veritatis
pertinaces, depositum custodiamus: num
decet à limpidis fontibus ad feculentas
palu-

paludes relabi? Tollatur quicquid Idolatriam subolet; hujus radicis propagines et germina præcidamus, fibras evellamus. Ex Ægyptiis tenebris emerimus: præteriit illa nox quæ in diebus horrendæ illius cætitatis, omnem hanc lucem mundi sideralis in ima Tartara & in vetustum chaos mergere visa est; evanuit ater ille fumus qui ex Ditis spiraculis, abyssi puteo resultans, Solis lumen inhibuit, Lunam cruentavit, stellas evulsit, sydera extinxit, rotum orbem tetra caligine obnubilavit: in altissimis tenebris illumines vigilias splendidissimo coruscamine illustravit Sol ille justitiæ: in hujus luce ambulemus. Consulamus etiam postoris, ne per nos eorum pedibus objiciantur offendicula: Gedeon confecto Ephod, Idolatriæ argumentum Istrælitis imprudens præbuit; quotquot foedus cum D O M I N O pepigerunt, zelo Dei pro pura putaque Religione fortiter dimicent.

Hæc est vestra sententia, Fratres, cui nos quoque merito subscribimus. Sed nec in hoc cardine versatur quæstio nostra. Fatemur enim explodendum esse quicquid est hujusmodi, retinendum ta-

men quicquid sanctum fuerit, quamvis illud Supersticio suis fôrdibus inquinârit; id enim nec comburere nec confringere licet, sed purgare tantum, ac defecatum suo loco restituere. Nempe distinguendum est id quod cùm D E V M autorem habeat, à Superstitione tamen fôdatum ac maculatum fuit, ab eo quod illa de suo addidit; ne res ipsas sacras tollamus, ob abusum. Alioquin cur Baptisma ratum gratumque habemus quod ab Ecclesia Romana nobis collatum est? cur illa ipsa Templa sacrîs exercitiis destinatus quæ nuper εἰδωλοῖα fuerunt? Non vere-
mur ne quid parietibus aut lacunaribus inhæserit superstitionis. Nimirum Sa-
crosancta Templi D E I vasa contami-
navit impurus ille Belshazzar, cùm ea con-
cubinis propinaret, quæ tamen postea non fuerunt abjicienda, sed pristinis locis ac usibus destinanda, & in Sacrario reposanda. Nihil adeò sanctum est ut illud non polluerit nefanda Superstitio; nec tantu ipsa Sacra menta aut quæcunq. per-
tinent ad Religionis substantiam, impie conculeavit; sed quicquid est sacrorum rituum, audacter usurpavit, et ad nefarios usus transtulit; quæ tamen ideo abdicant-

da esse nemo dixerit. Licuerit Mosi tabulas legis ob vitulum aureum confringere, cum lolio triticum extirpare nobis certè non licet. Distinguere jubemur Atrium ab ipso Templo; illud quidem procul exterminandum fuit, et tradendum Gentibus; hoc verò retinendum. Igitur ANGLICANA Ecclesia, Solis equos, deorum pulvinaria, idolorum protrimenta è Sanctuario prorsus eliminavit: quinimo si quid fuit per se adiutorium, quod tamen sine superstitionis periculo retineri non potuerit, illud etiam sustulit, exemplum pii Regis secuta, qui vel ante serpenti non pepercit, sed ex eo fecit Neustan. Quæ verò retinuit, nunquid Superstitionis admixtum habent, paucis differamus.

Videtur illa in multis adhuc *quaestio*. Da igitur causas discessus nostri ab Ecclesia Romana: horrenda sunt ejus crimina quæ nos ad fugam compulerunt. Propter res medias certè non exivimus; alioquin illa jure nobis objiceret Schisma, meritò exprobraret quod nunc etiam obligannit, nos vipercam progeniem nuncupans, quæ matris viscera suffudit, ejusque lateribus effraetis et exeso utero, in lucem proserpit,

proserpit, atque ita parricidio gignitur.
 Nos illam ipsam tetris criminibus impia-
 tam ostendimus, meritoque nos ab ea
 discessisse. Quid ita? Quod Euchari-
 stiam ad Clinicos deferre soleat? Quod
 idem Sacramentum genu-flexa suscipiat?
 Quod Baptismum etiam in privatis ædi-
 bus administret? Quod inter Ecclesiæ
 Ministros gradus quosdam constituat?
 etc. O utinam illa intrâ hos limites hæ-
 sisset! Amen, amen de rebus ejusmodi
 nunquam litigassimus. Hæc non fuerunt
 discellus nostri causæ. Alias igitur acci-
 pite; Quod Panis divinus cultus, Aquæ
 divina vis, Diebus superstitione observa-
 tio, Papæ summa potestas tributa sit:
 Quod in Eucharistiam Altare, in Templa
 Imagines, In Ecclesiam Caput alterum,
 in cœlos Reginam invexerit: Quod in
 simulachris Idolomaniam, in Purgatorio
 fabulam, in Transubstantiatione porten-
 tum, in Pontifice Antichristum depre-
 hinderimus: Quod in loco Sanctissimo
 posuerit abominationem desolationis, ip-
 sumque D E V M assimulet ære, colore,
 calamine, atque ita truncum dolamine
 effigiatum adorandum obtrudat: Quod
 verbi divini vocem in histrionicum spe-

Etamen commutariit impurata bellua, aliaque multa hujusmodi: tot scelerum facies, tot se se vertit in ora. Ita patres nostri per multa secula non DEO sacrificia obtulerunt, sed gestarunt Molochi Tabernaculum, pro CHRISTO lustralia sua piamenta substituentes. Hisce criminibus nequaquam confinis est ANGLICA Ecclesia, sed ea omnino sustulit. Ut Dagon ad Arcam DOMINI, ita et omnia Idolorum portenta ad ANGLICANAE Reformationis vocem, pavimento illisa corruerunt. Pugnarunt multi pro retinendis superstitionis cultibus, sed ut Magorum virgas absorpsit virga Mosis, ita illius mali reliquias, veritas è medio sustulit. Postquam enim omnem scenam Superstitionis illuminavit Angelus ille qui mari dextrum pedem, terris sinistrum impensus, non per DEOS Labanis, sed per timorem Isaaci jurare solemus. Si qui vero ritus adiaphori, pietati tamen excitandæ idonei, à nobis retenti sunt, eos non à Superstitione accepimus, sed Superstitioni eripuimus, quos illa sibi vendicarat. Et de his professi sunt Reformationis principes (Sanctos viros intelligo, Calvinum, Zuinglium, Oecolampodium, Martyrem,

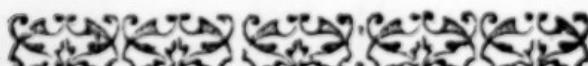
rem, etc.) se nolle contendere. Hujus autem generis esse quæ vos ANGLIAE objicitis, minimè dubium est.

Vrgetis, in Reformatione fuisse omnino componendum Ecclesiarum nostrarum statum ad formam Initialis illius Ecclesiæ, qualis fuit Apostolorum temporibus. Debuit sane Tabernaculum Christianum construi juxta exemplar illud quod nobis in monte Scripturarum proponitur, ut ne fibula quidem neque pilus in aulæis extet, nisi ex DEI præscripto. Ignem exoticum et alienum non licet imponere altari. Id et fatetur et pro viribus præstitit ANGLICA Ecclesia, ut quam proximè accederet ad similitudinem antiquioris illius Ecclesiæ. Qui enim in ANGLIA ædem DOMINI dirutam instaurârunt sanctissimi viri, Templum, Aram, & areas metiri voluerunt; excitârunt muros collapsos, portas & vectes, postes & repagula, Mensam instruxerunt, Candelabri lucernas accenderunt. Rerum etiam quæ minimæ videbantur, rationem habuerunt: restituerunt forcipes, trullas, lebetes, palas, crateras, fuscinulas, scutulas, acerras, scopulas, pelves & phialas, ad-hæc, asperges, vela, stylobatas &

carum uncis, epistylia & eorum fascias, paxillos, tapetes, transtilla, cardines, ansulas, loramenta, quicquid denique pertinebat ad cultum DOMINI, ex Apostolorum constitutione, qui ambulârunt coram ejus facie: hæc omnia prolixè accumula-
teque plena cum sanctimonia disposuerunt; non humanis manibus, sed divinis artibus. In Reformatis igitur Ecclesiis non aliam videoas quam Apostolicæ illius et vetustioris Ecclesiæ ipsissimam faciem; quod si quis negârit, nebulam ob oculos offusam habere censendus est, qui tam similes vultus, tam congruentia lineamen-
ta discriminare velit: ANGLICANAM autem in haruni numero meritò haberí, nemo nescit, & nos eandem fidem in omnibus Orthodoxæ Religionis capitibus cum ea profitemur. Mirus utrobiusque consensus tribuum omnium Israëlis quæ diu noctuque DEVUM una voce, uno cultu prosequuntur. Mirantur ipsi Balaami, quoties statum Ecclesiarum nostrarum sublatis oculis intuentur. O Ecclesia Re-
formata quæ tot gentes sacrosanctæ Reli-
gionis unitate complesteris, quanta di-
cuntur de te! Quæ nam est illa quæ af-
cendit ex deserto, in quo per mille du-
centos

centos sexaginta dies latuerat , è vertice
Amani, è lustris leonum, è montibus par-
dorum, suffumigata myrrâ ? Ecce pul-
chra es, oculi tui columbini præ crine tuo;
capiti aureo genialis cæsaries, pilus ut
gregis caprarum quæ detondent de mon-
te Gilhadis; dentes tui similes gregi æqua-
rum pecudum quum ascendunt ex lava-
cro; velut filum dibaphum labia tua,
favum stillantia ; mel & lac subsunt lin-
guæ tuæ ; velut fragmen malogranati
urrumq; temporum tuorum; simile turri
Davidis collum tuum, redificatæ ad arma-
ria, de qua millena scuta pendent; propa-
gines tuæ sunt mali puniceæ, tanquam
pomarii, cinnama fragrantes, balsama
rorantes, spirantes Arabiæ felicis quæ-
cunque germina. Hæc est illa D E I Ec-
clesia quæ stellis duodecim pro diade-
mate redimita conspicitur, cui Sol pro
amictu, Luna pro scabello; hic ipse DEI
mons Horeb; hic lectus Solomonis quem
circumstant sexaginta potentes è potentibus
Israëlis, omnes stringentes gladium;
eius columnas fecit argenteas, stratum
aureum, stragula purpurea, interiora quasi
pavimentata amore à puellis Ierosolymitanis.
Pulchra est, quamvis suffuscula

quod ingentes rerum adversarum æstus
experta sit; pulchra, ut aurora, ut prælia-
ris acies quæ ad pugnam dirigitur. O
fons hortorum, pütēe aquarum viven-
tiū! Evigila Aquilo, & veni, Auster;
perfla hortum hunc; perfluant aquæ aro-
mata ipsius, promicantes rosas & arbores
thuriferas.

DE DISCIPLINA

IN GENERE.

A v s D e o , de Religionis Substantia nul-
lum est inter nos certa-
men. Quidnam igitur
illud est de quo tam acri-
ter dimicatur ? Discipli-
na ; Disciplina est cuius
defensio à vobis suscipitur; qua voce in-
telligo leges de ritibus externis pertinen-
tibus ad decorum , de regiminis Eccle-
siaſtici normis particularibus , & aliis
eiusmodi. Disciplinam certè oportet ex-
tare in Ecclesia , quam si quis inde pro-
turbare

turbare velit, ille omnia pessundare niti-
tur. Hæc est templi columnæ, pastoris
virga, vitiorum expultrix, virtutum
magistra, Christianæ reipublicæ columen.
O sanctissima Disciplina, quinam te ru-
ente consistere posset Ecclesiæ decus? tu
facis ut Deo cultus debitus, legibus
obsequium tribuatur: tu curas ut malis
moribus ejectis boni quique succedant,
jubens quotquot tuo regimini subsunt, ut
ad pietatis normas vitam suam compo-
niant, tribuant parentibus honorem, do-
mesticis curam, conjugibus amorem; Pa-
stores suos revereantur, Principibus ob-
sequantur, dominos honorent, subditos
privata quoque disciplina regant; tu la-
bentes erigis, nutantes sustentas, afflitos
solaris, improbos coerces, Scandala inhibes,
charitatem promoves. Denique,
quid aliud est Disciplina quam Politia
quædam externa, quæ quidem eò spectat
ut Verbum pure, Sacra menta integrè ad-
ministrentur; ut Ecclesiæ Ministri legitime
vocentur, pauperes curentur, mores
emendentur, offendicula tollantur? Iam
igitur si viam invenimus quam hæc omnia
fiant, veram habemus Disciplinam.

Ceterum, Disciplinæ peculiaria præ-
cepta

cepta non tradiderunt Apostoli. Nam fas rituum externorum & regiminis illius in genere quidem docet Scriptura, jubens ut omnia in Ecclesia fiant εὐπρεπῶς; sed in particularibus unaquæque Ecclesia jus haber condendi leges, instituendi ordinem & ritus qui videbuntur utiliores, pro Circumstantiis. Nec enim omnibus locis ac temporibus omnia convenientiunt. Atque hæ quidem leges per se ac propriè non obligant conscientias; nec sunt perpetuæ omnium locorum ac temporum. Quo gravior est illorum error, virorum alioqui piorum, qui Disciplinæ leges ab Ecclesiis nostris pro tempore latae, pari reverentia suscipiunt, pari observantia colunt, pari tenacitate retinent ac ipsas Scripturas Canonicas. Fateor habere ipsos zelum Dei, sed non secundum scientiam. quid enim aliud est illud quam humanas leges divinis oraculis adæquare? De minimo Disciplinæ apice mordicus retinendo non minus animose dimicant quam si vel de ipso primo Decalogi mandato ageretur. Habeat sane Disciplina suam laudem, vigeat ejus auctoritas; dummodo constituatur discrimin inter Leges Divinas, & Constitutiones Ecclesiastico-

siaſticas; inter ea quæ fixa ſunt & perpe-
tua, ac illa quæ pro tempore mutari poſ-
ſunt aut etiam debent.

Putant multi eam Disciplinæ formam
quæ alicubi aliquando conſtituta fuerit,
eſſe prorsus immutabilem, quaſi ſint ipſa
Legis Æternæ præcepta, Dei dígito ex-
arata, quibus addere aut detrahere, ſic
grande nefas & immane piaculum, ut
malint omnia permifceri quām ab ea vel
paululū recedere. At verò Disciplinæ le-
ges particulares violari pietas ipſa & cha-
ritas non raro poſtulant; ut ſæpe nihil ſit
iniquius quām ſi quis ad Disciplinæ nor-
mas omnia revocari velit: occurruunt ex-
empla quotidiana.

Rursus igitur meminerimus, Disciplinæ leges quasdam eſſe Vniverſales, quæ
ſemper ac ubique eodem modo ſe ha-
beant; quasdam autem Particulares, quæ
pro locis ac temporibus variare & ſo-
leant & debeant. Hoc licere, planum fiet
ex ſequentibus. Si quæ ſunt Disciplinæ
leges fixæ ac perpetuæ, hujus generi
prefectio cenſeri debent quæ in ipſa fan-
ētorum Apoſtolorum ætate locum ha-
buerunt. Quanquam multa proculdu-
bio tunc in uſu fuerunt quæ nunc prorsus
igno-

ignorantur, qualia videri possunt ea de quibus Paulus ad Corinth. *Cætera cùm ve-*
nero disponam. Sed nec ea omnia quæ vivis Apostolis observata fuisse constat, à no-
bis retenta sunt. Extraordinaria illa quæ
huc non pertinent, quia temporalia & particularia fuerunt, hic non attin-
go, qualia fuerunt, Decretum de absti-
nendo à suffocato & sanguine, *Att. 15.*
Communio bonorum, *Att. 4.* Ritus in Interpretatione linguarum, *1. Cor. 14.*
&c. Ea tantum urgeo quæ nunc etiam in Ecclesiis nostris observari fas & jura
sinerent, observare tamen nec solemus,
nec putamus id expedire. Multa sunt
ejusmodi. Dicebat *Amen* ad benedictio-
nem antiqua illa & Originalis Ecclesia,
omnes clata voce conclamabant, *1. Cor.*
14. mos ille apud nos non servatur. Ha-
bebat illa sc̄minas Diaconissas, autoritate
Ecclesiastica selectas, *1. Tim. 5.* jam
obsolevit illa consuetudo. Solebat illa
baptizandos Immergere, jam apud nos
Immersio illa non est in usu. Illa quoti-
die Communicabat, *Att. 2. 46.* nos rarius.
Agaparum quoque quæ ante Cœnam
celebrari solebant, nullus est usus apud
nostras Ecclesiæ. *Quid multis opus*
est?

est? Ipsa Liturgia qua usi sunt veteres illi cum sacra facerent, prorsus ignoratur. Catechismi cuius meminit Apostolus *Heb. 6.* summa duntaxat capita commemorantur. Qualis fuerit illorum Psalmalia, nemo statuere potest; ut nec quæ fuerint formulæ Precandi, Gratias agendi, &c. Referunt quidam, Apostolos ipsos cum ad Synaxim sacram accederent, solam pro Consecratione Orationem Dominicam recitare solitos, nos alias etiam formulas usurpamus. Sed quam multa ex Disciplinâ nostrâ observantur quæ venerandæ illi & vetustiori Ecclesiæ penitus ignota fuerunt? Vnde Susceptores sive Sponsores in Baptismo? Diu post Apostolorum tempora nati sunt. Idem dixeris de Benedictione Nuptiali solemniter adhibēda; &c aliis ejusmodi. Ex his igitur constat, nō omnium temporum unam eandemque Disciplinam esse. Dabitur fortassis aliquando pertexere hujus Ecclesiasticae Disciplinæ historiam integrum, ab Apostolorū aetate ad hūc usque diem; ut videamus quæ hā eius fuerit unoquoq. tempore facies, quibus artib⁹ sublata, quo pacto tandem restituta sit. Id nunc breviter attigisse, satis fuerit; in hac nempe Politia,

Gene-

Generalia quidem illa, Vocationem legitimam Pastorum, Conventuum sacramentorum ordinationem, Sacramentorum decoram concelebrationem, morum correctionem, &c. perpetua esse & immutabilia, sed quæ Circumstantias spectant & modum, & media quibus ad fines illos perveniantur, ea verò pro locis ac temporibus differre necesse est. Ita Disciplina illa prout tot ætatis vices induit, varias quoque formas participat. Ita & regionaliter diversam esse oportet, quo fit ut cum apud cunctas Ecclesias Generalem formam possideat, non tamen apud singulas uniformem speciem obtinuerit.

Etenim, inter ipsas Ecclesias quæ videntur unam eandemque colere Disciplinam, quantum discrimen? ut Catechismorum & Liturgiarum varias formulas omittam, quam inter se differunt illarum ritus, in funeribus, in contrahendis matrimonii, imò in Sacramentorum Circumstantiis? Nos in ordinatione Pastorum, Impositionem manuum adhibemus; alii hunc ritum non admittunt, sed pro eo *χρηστίας* observant. Alii aperto capite concionantur, qui mos niti videtur loco illo *I. Cor. 11. 4.* nobis autem nec

nec necessarium, quibusdam etiam indecorum videtur, & alienum ab autoritate pastorali. Epistolæ modum excellerunt, si voluerim singula in medium afferre. Vos ipsi, SCOTI Fratres, qui nobiscum GALLIS unam eandemque Disciplinam profitemini, quantum hic differtis à nobis! quam multa occurrunt in quibus variare nos oportet, propter circumstantiarum discrimen! Imò nec ipsa GENEVENSIS Disciplina GALLICANA per omnia respondet; ut alia præterea, cùm GALLICANA Ecclesia pane communī & fermentato utatur in Eucharistia, GENEVENSIS contrà panem azymum ac inusitatum adhibet; quod discrimen, quia mos ille apud GENEVATES invaluit, tolli haetenus non potuit. Ab Ecclesiis hisce quantum differunt HELVETICAE, GERMANICAE, BELGICAE! Notæ sunt virorum cordatorum querelæ, qui in harum quibusdam meliorem desiderant Disciplinam, quæ certè apud eas in rebus multis exigua est. Sed quinam hic prorsus compares esse possemus, cùm nec unius & ejusdem Ecclesiarum leges sibi semper constare valeant? Disciplina nostra GALLICA, ab annis sexaginta, hoc est

est ab eo tempore quo primum condita est, quantam passa est mutationem? In singulis Synodis aut novum quippiam adjicitur, aut aliquid vel tolli vel mutari contingit, ita postulante rerum ac temporum serie, ita jubente prudentia. Acceptimus, moris fuisse quondam in Ecclesia GENEVENSIS, ut singulis septimanis, die illo qui Congregationis dicitur, praelecto Scripturæ contextu, cuilibet daretur copia loquendi & interpretandi, ita ut multi viritim vicissimque simul ac semel idem argumentum coram tota Ecclesia persequerentur, & quæ dicenda habebant, in medium proferrent. Nuper & illud ipsum nos GALLI Pastores facilitare solebamus, ut multi eodem loco ac tempore, alternis tamem vicibus (1. Cor. 14. 31.) prophetaremus. Sed mos ille ante aliquot annos, quod ex eo multa consequerentur incommoda, meritò sublatus est. Mirum est quod dicam, dicam tamen quia verum. Cum in multis Ecclesiis præter dies sacris concionibus tributos, aliis etiam diebus ad templa multi convenire soleant ad Preces publicas quæ certis horis habentur, non defuerunt qui Superstitionis periculum nescio quod causati,

causati, has etiam Precationes inhibendas esse putarent. Quæ sententia ut mihi non probatur, ita testatur quām fixas & perpetuas sentiant esse Disciplinæ nostræ leges qui nihil unquam in ea immutandum esse contendunt.

Cæterum, quæ disparilis hīc animadvertisit inter Orthodoxas Ecclesias, minimè pugnat cum earum unitate, quæ posita est in ejusdem fidei communione, non in rerum mediarum affinitate. Fides est quæ longè dissitas Ecclesias uno vinculo complectitur: in hoc fulcrum recumbit omnium templi partium librata medietas. In cæteris diversa capessimus pro locorum ac temporum discrimine, sine crimine. Falluntur qui Ecclesiarum nostrarum unitatem hoc pacto solvi existimant, multijugam ac multiformem Religionem nobis affingentes. Graviter quoque peccant qui adversus fratres his de causis hirriunt, contumeliasque demussant. Nam quid de illis dicam qui, quod eorum placitis non omnino congruit aliorum Disciplina, eos non minus aversantur quām pastores Hebreos Ægyptii? Viderur id illis esse ipsum Sibboleth pro Sibboleth, cuius gratiâ

C

vel

vel ipsos fratres internecino licet odio
prosequi; Dyscoli homines, quibus nihil
probatur, quod ab ipsis non fuerit prodi-
tum. Vna nobis omnibus communis est
lingua, Chananæum idioma: ut quid alios
alii tanquam barbaros insectamur? San-
ctiorem Disciplinam sibi afferat G A L-
L I A, tribuat H E L V E T I A, vendicet
G E R M A N I A, una tamen nobis est Ec-
clesia, ubique gentium.

Reformationis antesignani quotquot
in illis regionibus extiterunt, eas politiæ
leges sanxerunt, quæ visæ sunt convenire
temporibus illis, renascentis Evangelii
primordiis. Cum autem tam altas radi-
ces egisset Supersticio, ut vix extirpari
posset nisi sublatis etiā rebus mediis, quæ
Superstitionem sapere viderentur, multa
etiam adiaphora sustulerunt. Hinc factum
ut præstantissimos illos viros multi pu-
tent Ecclesiæ reformandæ non tantum
ungues & capillos præcidisse, quod de
captiva fœmina præcipiebatur, vestem
detraxisse, fordium enormem eluviem
effricuisse; sed & ipsum sanguinem venis
exorpsisse, colorem obliteratse, & execta
pelle, nudis & laceris visceribus, corpus
exolle ac clumbe nobis tradidisse. Absit
autem

autem ut id concedamus. Si quid verò ad vivum resecantes, modum excessisse videntur, id sanè postulavit temporum illorum injuria. Quanquam & multa prorsus abjecerunt, quæ piè ac non sine fructu retineri posse videbantur. Quid? non'ne & ipsa mera vocabula quibus res sacræ indigitantur, repudiārunt, &, quod amplius est, ipsas Scripturæ voces? cur Episcopi appellatio, quæ Pastoribus Ecclesiarum competit, ab illis rejecta est? abierat Episcopatus in tyrannicam superstitionem; illi verò non modò labem illam abstulerunt, qua pollutum fuerat augustum illud & sacrosanctum munus, verùm etiam ipsum Episcopatum simul, atque adeò Episcopi nomen penitus abrogarunt. Id factum, aut quòd cum titulum Pontificii Præfules, à quibus discriminari vellent, sibi arrogassent, ut in **G A L L I A**; aut quòd videretur Episcopalis auctoritas pugnare cum statu earum Rerumpublicarum, quibus, ejclis nuper Episcopis, vel ipsum Episcopi nomen erat instar portenti, ut in **H E L V E T I A**, **G E N E V A E**, &c. aut quòd Episcopales opes & redditus Principes & Magistratus ærario suo adscribētes, Episcoporum

C 2 deje-

dejectione gauderent, ut in GERMANIA. Ne igitur sanctissimo Reformationis negotio remoram objicerent sanctissimi Theologi, rerum quarundam, quib⁹ carere posse videbatur Ecclesia, ja-cturā facere maluerunt: maluerūt vel de suo cedere, ipsāmq; vestem, quā retinere poterant, Romanæ meretrici relinquere, quam ejus consortio diutius contami-nari.

Prudenter id quidem factum videtur. Fuerunt tamen quibus id minus feliciter cessit. Cum enim Disciplinam illam suam tanquam summè necessariam urge-rent, multos, præsertim Episcopos, à Religione deterruerunt, qui alioquin in unam fidei tessaram ac normam nobiscum convenissent. Ita Reformationis repigrato foetu, tardum parturientis Ecclesiae puerperium in multis locis adhuc saltem aut speratur aut optatur. Multa sane illorum votis obstiterunt; pugnarunt pro suis illis commentis improbi ac supersti-tiosi homines; ita ut cum veteris illius Templi fuerit insona ædificatio, in eo ta-men instaurando malleis ac securibus opus fuerit. Sed & in nostrorum quibus-dam prudentiam multi meritò desiderâ-runt.

runt. Ardua res erat quam moliebantur, bona mens, strenuus animus; sed & præcox zelus, præceps judicium, infelix exitus, quod de rebus quibusdam externis, quales sūt illæ de quib⁹ jam apud vos agitur, nimis morose litigarent. O utinā per illud unum staret quōminus & GALLIA mea & GERMANIA, & quicquid supereft regionum in orbe Christiano, nobiscum in unam fidem coalesceret! Sternamus viam ad universalem totius reipub. Christianæ Reformationem; quæ certè vix sperari poterit quandiu discordibus animis invicem contendentes, meras tricas, tanquam offendicula, fratribus nostris objiciemus. Videamus quoque ne cùm Superstitionem exuerimus, Superstitiosi tamen deprehendamur, qui Ecclesiam putemus constare non posse, nisi ejusmodi legib⁹, etiam minimi momenti, perpetuò mancipatam.

Profectò, Disciplinam nostram magna ex parte non certis regulis addictam esse, sed prudentiæ legibus inniti ostendunt ejus Decreta. Quanvis enim generalia quædam tradat quibus singula sub jacere videntur, variare tamen in plurisque cogitur. Da mihi enim hujuscē

Disciplinæ Articulos. Agit illa De Circumstantiis quibusdam observandis in Vocatione Pastorum ac Presbyterorum, in Baptismo, in Cœna. Differit De Matrimonio, & decoro servando in Episcopatibus; de Sepultura; de Diaconia & Pauperibus; de Scholis; de Iejunio; de Cenjuris Ecclesiasticis & Confessione Publica; de Psalmodia; de Synodis: De privatis hominibus, & quæ ad eos pertinent, ideoque de litibus forensibus, de luxu in vestitu, &c. Quorum omnium universalia quædam semper ac ubique observari possunt, particularia neutiquam. Exempli gratia, in Gradibus Consanguinitatis aut Affinitatis cum de matrimonii agitur, in Dissolutione Conjugii, in vacatione ab operibus, diebus qui festi habentur, aliud observant GENEVENSSES, aliud GALLI, qui legibus Politicis Disciplinam suam hac in parte subjiciunt. Et verò, in singulis ejusdem Capitibus, multa, quoniam pro tempore ac loco mutari possunt, Synedriorum arbitrio & prudentiæ permituntur. Addam verba GALLICANÆ Disciplinæ, quibus eam obsignarunt ejusdem conditores, cum primum eam lansisset, Lutetiae Parisiiorum, anno salutis 1559.

Quas,

Quas, inquiunt, de Disciplina leges Superioribus Articulis complexi sumus, non ita fixas esse volumus, ut, si Ecclesie Utiles id postularit, mutari non possint. non tamen id privato cuiquam homini licuerit, nisi consultâ & probante Synodo. Subjiciam & ipsius

GALLICANAE Confessionis Artic.

32. & 33.*

Ex his colligitur, quid in ritibus exterrinis, qui ad decorum & ordinem pertinent, constituendis observandum sit. I. Quoad Quantitatem; Ne illorum multitudine oneretur Ecclesia. Rituum enim humanorum splendor & multitudo obridunt cærimonias divinas. Hic differunt Iudaica & Christiana Ecclesia: illa quidem variegatis vestibus involuta, victimarum sanguine purpurata, incensorum fumo inumbrata, rem sacram peragebat; hæc verò simplicissimo cultu D E V M veneratur. Rituum principiò magna fuit parcitas, tandem in theatricum ferme apparatum abierunt, ut omissis rei divinæ mysteriis, nihil aliud inculcaret Supersticio præter pomparum agmina longâ serie disposita, mysteriorum bruta silentia, ministrorum muta officia,

* Articulos
bosce, qui in
autographo
deceant, pe-
tar Lector
ex ipsâ Cö-
fess.

populorum cæca obsequia, cymbalista-
rum & chorularum canora modulami-
na. Ut tamen ritibus externis omnino
careat Ecclesia, fieri non potest; hoc
enim solis Angelis, meritis Spiritibus, com-
petit. Modus tamen servandus est, quia
cærimoniarium irrita copia, noxia nimie-
tas. II. Quoad Qualitatem; Ut Ritus
omnes Doctrinæ congruant ac subser-
viant, imò ex ea jugi fluore manent, velut
è limpidissimo fonte; eam subsequantur,
ut Solem radius, radicem ramus, scaturi-
ginem rivulus, centrum linea, cor arteriæ.
Non licet super hoc fundamento fo-
num, stipulam, ac materiarum heteroge-
nearum struem superaedificare, velut in
maceria lapides temerario interjectu po-
nuntur, non interjecto intrinsecus pon-
dere, neque collinito pro fronte situ,
neque quadrantibus ad regulam lineis,
sine mētūræ parilitate ac perpendiculi so-
lertia. Quid hoc aliud est quam Religio-
nem instar Centauri portentosam effin-
gere, aut ejus sanè faciem vitilagine insig-
nire, ac omnimodis inaculis convariare?

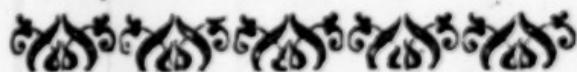
Hinc constat, retineri posse ritus anti-
quos quicunque ad fidei & charitatis of-
ficia promovenda pertinent. Quod aper-
te pro-

tè professus est BEZA noster in oratione quam habuit in comitiis GALLIAE, coram Rege CAROLO IX. Si qua sunt, inquit ille, qua ad utilitatem Ecclesie pertineant; adhibitis in consilium priscis Canonicis et Patribus, retineantur et obseruentur, prout videbuntur convenire temporibus, locis, ac personis. Facilius sanè, qui semper patrissimolentes, obsoletas consuetudines nobis obtrudunt. Hos odit anima mea, qui ab illa patrum secta devios continuo secessantur, purulentam nescio quam Antiquitatem boantes: Antiquitatem, cui nares hiulcæ, pedes caduci, hebetes oculi; Antiquitatem, cui socordia veternum peperit. Rituum puritate nihil antiquius habeo. Sed neque probantur qui vetera omnia temere repudiant, & Chamum illum procacitate sua non modo imitantur, patrum errata deridentes, verum etiam superant. Imò Scythis illis fratribus simillimi videntur, qui litis dirimendæ causa, paternum cadaver effossum sagittis petierunt, ut qui certiore manu id percuteret, pro legitimo unus haberetur. Hi enim, quasi de Patrum sanguine legibus nostris ac Disciplinæ litarce vellent, pulvereos & jaspi cinerosos

membratim compilant, bacchatim discepunt, eis posthuma vulnera infligunt; eorum fides laniatur, zelus carpitur, peritus foditur, viscera intima protrahuntur. Nos h̄ic tutissimam viam teneamus, neque nova sitienter arripientes, neque vetusta quālibet inculcantes. Alii canis cæsariatam antiquitatem perpetuō vellificant, alii verō insolentiam suspicantes, nova semper respuunt, imò multa illis nova, quia vetusta. Sed, quid unoquoque tempore ac loco expediāt, quid ex antiquis ritibus retinendum, quid tollendum, viderint prudentes ac pii Ecclesiastum Rectores.

Hæc probè observârunt sapientissimi ANGLIAE Reformatores, quos nominatim vocavit DEVS, implevitque spiritu suo, ut Scientiâ & Arte pollerent, ad opus Sacrarii peragendum. Hæc curârunt optimi Principes. Principum est hanc tueri provinciam: Principes sunt qui Temp̄lum DOMINI ædificant, cultum instaurant; qui Arcam reducunt, excelsa evertunt, cum Levitis confident. Principis orthodoxi persona merē laïca non est. Quapropter & IACOBVS ille vester, cùm in Sacerdotum partes non irrumpat, ut Ho-

Hozias ille qui adolere voluit incensum,
ideoque lepra percussus est, novit tamen
sibi folioque suo commissam esse Reli-
gionis tuendæ ac propagandæ curam.

I.

A N C O M M V N I -
C A N T E S D E C E A T
I N G E N I C U L A T I O .

AC T E N V S in gene-
re, de Disciplina & riti-
bus Ecclesiasticis. Nunc
in specie de singulis
quibusdam; ac primò
quidem videamus, quid
de illa, quæ multis tan-
topere displicet, Ingeniculatione in susci-
pienda Eucharistia, sentiendum sit.

Qui gestus in sacris agendis obser-
vandi sint, speciatim quidem non tradit
sacra pagina, sed in medio relinquit, tan-
quam proorsus liberum. Hinc multiplex
& varius orantium gestus. In precando
sedet

sedet Moses, stat Iosué; oculos demittit Publicanus, attollit ipse CHRISTVS: manus alius expandit aut discapedinat, alius aut contrahit aut complodit; corpus alius infimatur, alius sublimatur. At vero nihil resert; nec enim in corporis situ, sed in animi motu positus est DEI cultus.

Vt tamen omnia hic quam decentissime fiant, & jubet Scriptura, & ipsorum sacrorum dignitas postulat. Ac proinde huius potissimum gestus adhibendi sunt, qui maximè videntur ad decorum & debitam animi reverentiam testificandam pertinere. Hinc jubet Paulus, virum aperto capite orare, fœminam coperto ac velato. Id & in Sacramentorum celebratione, quæ pars est Christianæ Religionis, observandum esse nemo non dixerit. Cum enim in utroque Sacramento duplices Ritus animadvertiscas, ex quibus alii quidem sunt Substantiales, & ubique locorum eodem semper modo peragendi; alii vero Accidentarii, qui nec ad Sacramentorum essentiam, neque ad eorum integratem pertinent; in his tamen habenda est ratio decori, ut res sacras non modo rite, verum etiam decenter ac rever-

reverenter tractemus. Hinc ad Mensam D OM I N I accedeutes jubemus dispositis ordinationibus decoros processus inire.

Cùm autem Supersticio ritus plurimos in Eucharistiam invexisset, 1. Partim alienos, ut Signorum Elevationem, quæ ad Sacrificia, non ad Sacra menta pertinet, 2. Partim ridiculos, ut quòd Pontificium sacrificulum videoas in histri onem personatum, lymphatico ritu & magico susurramine, nunc obnoxum silentium prementem, aut tertiata verba semianimi voce substreptem, nunc contentissima voce clamores absenos intollentem ac reboantem, evantium instar, aut barrientium elephantorum; nunc angulatim fringultientem, nunc tripudiantem aut saltatoriè procurren tem, tanquam hallucinantem mimum, 3. Partim impios, ut horrendum illud *ἀρτοδατρεῖας* portentum; hæc omnia sustulit Anglicana Ecclesia.

Ne vero magis videretur supersticiosos ritus abdicasse, quam legitimos instau rasse, veram C H R I S T I Adoratio nem, quæ ad Panem translata fuerat, re stituendam putavit: & Adorationem tan

tam Internam, quam Externam, quæ in Genu-flexione potissimum consistit, ad CHRISTVM referri jussit. At ne quis hæc nequius interpretaretur, CHRISTVM docet venerandum non in ligni figura, sed in mysterii veritate; ut quem non in elementis, sed in Cœlis contemplari oporteat: ac proinde SVR SVM COR DA evehî jubet. Quibus præcautis, Eucharistiam suscepturnis non male convenire Ingenculationem existimat. Nec defunt rationes.

I. Etenim ex sacris quibuslibet actionibus, sive privatis, sive publicis, nulla est cui gestus ille non cōpetat. Hoc gestu declaratur nostri coram DEO exinanitione: hoc gestu veram humilitatem testamur apud eum à cuius facie deponuntur cœli, diluntur montes, intremiscunt abyssi profundissimæ; cui acclamat intima terræ, plaudunt flumina; cui flectitur omne genu & cœlestium & terrestrium & inferorum. Hinc 1. Genibus flexis precamur; ita Solomo in suggestu. (1. Reg. 8.) CHRISTVS in horto (Luc. 22.) Stephanus inter lapidum nimbos (Act. 7.) Paulus quoque sæpius (Act. 20. Eph. 3.) &c. 2. Genibus flexis gratias

tias agimus, ut qui D E I beneficia non minore reverentia suscipere debemus quam petere. 3. Genibus flexis peccata confitemur, hanc enim confessionem nonnisi supplices edere possumus. 4. Genibus flexis adorare jubetur, ex Disciplina nostra prescripto, quisquis Impositione manuum ad Pastorale in unus ordinatur. 5. Genibus flexis procumbit quisquis proiecta etatis, sacris Christianae religionis nondum iniciatus, Baptismum apud nos suscipit. Quid'ni & Eucharistiam suscepturus idem faciat? cur gestus hic ceteris quibuslibet Christianae religionis partibus & actionibus convenire, cum hac una pugnare censebitur? Præsertim cum in legitima Eucharistiæ perceptione concurrent ista singula, supplex Oratio, solemnis Gratiarum actio, humillima peccatorum confessio. Quid enim illud est, Cœnam D O M I N I celebrare? profectò, non tantum signa percipere, verum & uno eodemque actu, Deo preces allegare, vota nuncupare, gratias agere. imo quid aliud est εὐχαριστία quam gratiarum actio? hic reatum præsertim deprecamur. Iam igitur si Communicantem non decet in genua procumi-

procumbere, at certè decet Orantem;
etiam in cœnaculo aut conclavi orantem;
(Sic Daniel , Dan. 6. Petrus , Act. 9.)
Quantò id magis fieri debet, cùm, tota
spectante Ecclesia, in medium prodimus,
solemnibus supplicamentis D E V M ap-
precatur? Annon enim precibus tunc
vel maximè opus est , intonante auribus
nostris tremenda illa voce, Si quis de hoc
pane indignè manducat, reus fit corporis
D O M I N I , iudiciumque sibi accerfit.

II. Cùm semper & ubique adorandus
est D E V S , tuin verò præsertim cùm
peculiari quodam modo præsentiam suam
testatur. Ita servus Abrahæ, cùm Rebæ-
cam Isaac desponderi acciperet , genu-
flexit , Gen. 24. Ita Hebræi, cùm se à
D E O visitari audirent, inclinata cervice
adoraverunt, Exod. 4. Ita idem populus,
cùm audiret de transitu Angeli percusso-
ris, & de institutione Paschatis, incurva-
tus adoravit, Exod. 12. Ita Gedeon, au-
dito Madianitæ somnio, inclinatus egit
D E O gratias , Iud. 7. Ita Moses, cùm
D E V S ei se patefaceret , Exod. 34. Ita
Elias præsentiam D E I præsentiens, fa-
ciem obvelavit, 1. Reg. 19. De hac
Adoratione Apostolus, 1. Cor. 14. Si
eo

eo ingreditur idiota, statim ab omnibus
convincitur & redarguitur, patefunt ar-
cana cordis ipsius; & ita cadens in faciem,
adorabit D E V M , & plenè declarabit
D E V M esse inter vos. At in legitima
Sacramentorum perceptione adest nobis
D E V S per verbum, per Spiritum San-
ctum, adest promissio, vox divina. Hinc
Ambrosius de iis qui initiantur; Crede illic
(h. e. in Baptismo) *Divinitatis esse essen-*
tiam. Idem de sacra Eucharistia dicen-
dum nemo negarit. Cum igitur de
D E O nobis tunc cogitandum sit, qui
se se nobis offert in mysterio, annon &
tunc merito adoratur? annon & tunc
intensissimo zelo ac summa humilitate
adorandus est is ad cuius vocem & con-
spectum, nedum corpus cernuare, verum
etiam calceamenta solvere oporteat?

III. Morem hunc diu ante natam
ἀρτολατρείαν observatum fuisse, non
obscure indicant verba Cyrilli Hierosolymitani, qui Cateches. Mystagog. 5.
hortatur Communicaturos, ut *accedant*
ad calicem D O M I N I , proni adorationis
in modum & venerationis. Videtur qui-
busdam id antiquitus non fuisse in usu,
quod per totam Pentecosten, h. e. per

D toto

totos illos 50. dies qui Pascha subsequuntur, veteres genua non flecent. Sed ab illorum dierum peculiari ritu ad totius anni synaxes non valet argumentatio. Nam & hinc inferri quoque posset, veteres per totum annum genibus flexis non fuisse Precatos: Quod quidem falsissimum est.

I V. Sed neque nos ipsis, Fratres, ad suscipiendam Eucharistiam unquam accedimus sine honoris praefatione quadam & supplici gestu. Quis enim nisi & aperito capite, & deosculata manu, & decente corporis motu, oblata Signa percipiat? Imo multi ex nostris, Mensæ adstantes, genu ipsum cernui quodammodo inclinare non verentur, indignum rati si maiore observantia res humanas ac prophanas tractent, quam divina & sacra mysteria. Nec probaretur qui apud Fratres A N G L O S Cœnam concelebrantes, sibi standum aut sedendum putaret, cœtis ingeniculatis.

V. Hoc unum subjiciam argumentum. Faterimur omnes, C H R I S T U M in Cœna esse Adorandum, nec id ullus hactenus negare potuit. Hinc Augustinus, in Psal. 98. ait, Nominem carnis C H R I-

CHRISTI manducare, nisi prius Adoravemus. Recte; nos enim **C**HRISTI carnem fide manducamus, atqui non est vera fides quam non consequitur Invocatio & Adoratio. *Dilectimus corpus C*HRISTI cum Magis adorare, (ait Chrysost. Homil. 24. in 1. Cor. 10.) *Carnem Illam* (inquit Ambros. lib. 3. de Spiritu Sancto, c. 12.) quam hodie in mysteriis Adoramus. Quarto igitur, cur hic abhorremus ab Ingeniculatione, quae nihil aliud est quam Interioris illius cultus decora testificatio? Internam Adorationem fatemur esse necessariam; Externam quo iure repudiamus? Animo **C**HRISTVM hic Adoramus, quidni etiam corpore? Corda necessario inclinari docemus, genua malefici quatenam suadet ratio? Vter gestus Adoranti melius convenit, Sessio an Genuflexio? Quasi verò Adorantem desidere magis deceat quam in imos poplites suppliciter appronari?

Sed id multis Superstitiosum videtur, non alia de causa quam quia insolitum. Ita cum in plerisque Orthodoxis Ecclesiis pia consuetudine receptum sit, ut qui Templum inchoata jam concione demum ingreditur, quamvis ceteris sedentibus

tibus ante omnia genuflectat, submissa
voce apud se orans, quò se ad concionem
audiendam accingat; si quis tamen id in
GALLICA Ecclesia factitaret, Super-
stitionis audiret. Ita multi quicquid illis
extraneum est, Superstitionis incutant. Sed
videamus quæ huc objiciuntur.

O B I E C T . I . Verendum ne pro
C H R I S T O ipse Panis adorandus ob-
trudatur, atque ita D E V S cum creatu-
ris partiario majestatis honore tractetur,
contra fas sanctæ religionis. R E S P . I . Id
sanè pressiore cautela observandum est;
Non tamen ideo D E V S honore suo ac
debito cultu privandus. Alioquin &
Internam Adorationem tollere oportet-
bit, quam & ipsam; ac majori quidem
periculo, imperiti homines ad Panem
fortasse transferunt. Quid igitur? de
C H R I S T O in Eucharistiae sus-
ceptione adorando nihil dicimus? 2.
Ex sacris quibuslibet ritibus nihil erit
hoc pacto non abdicandum: undique
periculum erit ne quam superstitionis
speciem præferamus. Cavendum erit ne
ad Orientem conversi adoremus, quia id
nunc Pontificiis, quod testatur templorū
structura, olim Ethnicis solemne fuit; nec
ad

ad Occidentem, ne videamur *iγδαι-ζευ*, quo etiam argumento utuntur Romanenses. Cavendum erit ne Cœlos precaturi suspiciamus, ne pro *D E O* cœlicas potestates adorare putemur. Cavendum erit ne ullibi genua flectamus, ne res oculis subjectas venerari videamur. 3. Non tam attendendum est quid imperitis videamur agere, quam quid revera præstare debeamus. 4. At verò nullum profecto, nullum hic est periculum. Ecquis nostrorum nescit hanc adorationem ad *CHRISTVM*, non ad Signa referri? Non est, *D E O* Gratiæ, quod hinc Religioni metuamus. Quantum inter sit inter nostrum, qui *D E O* uni tribuitur, cultum, & Pontificiam, quæ ad panem dirigitur, idolomaniam, nemo apud nos ignorat. Tam apertum discrimen norunt quotquot Religionem nostram vel à lumine salutârunt, plebeii, rusticani, ipsi etiam elementarii pueri. Imò tunc quum ad Sacram Mensam accedunt, monentur ne in Signis defixi hæreant aut desideant quæ ab homine porriguntur, sed ad Cœlos usque allurgant, in quibus consideret

C H R I S T V S, Ita ut Superstitionis cōfinium fruſtrā hīc metuatur. 5. Ita quoniam Israēlitæ cūm ad Arcam procumberent, sciebant se non Arcam, non lignum, non aurum, non Cherubim adorare, sed unum **D E V M**, incurvati ante scabellum pedum ejus. 6. Nempe Adorationis Objectum, quod unum est, nec nisi mente percipitur, hoc est ipsum **D E V M**, facile distinguimus à Circumstantiis & rebus circumiacentibus, quæ sensibus oggeruntur. 7. Genuflexioni Superstitionem affingere, maximè Superstitionem est. Ea enim non in poplitibus insidet, sed in mente, quam si puram pōſſideo, genua certe mea superstitiosa dici non possunt. 8. Videamus potius ne in contemptum abeat sanctissimum hoc Eucharistiae Sacramentum. Inter Superstitionem & ἀθέοτητα medium tenet sacro-sancta Religio, neutrius particeps, utrique pariter inimica: cūmque hominum alii scrupulosissimo cultu, alii insolentissimo Spīitu **D E V M** negligant, pars in superstitionem timidi, pars in contemptum tumidi, horum non minùs est execranda impietas, quam illorum detesta tēcitas. At huc, proh dolor!

pro:

propendent plurimi ex nostris, in stupor-
dam oscitantiam supinati, vi & ingratissi-
coram D E O se demittentes, Mensam
Sacramentalem à vulgari epulō vix di-
stinguentes. Heu turbam vanam sancti-
tudinis, inopem religionis, privam veræ
pietatis, impotem animi Christiani!
Certe jam apud nos plus est periculi, nè
contemptu sacra proculcentur, quam no-
immōdico cultu afficiantur. Maximus
enim est illorum numerus, qui non tamen
Sacramentorum participes, quam Sacri-
legiorum rei efficiuntur, ac unde fructum
vivificum percipere debuerant, noxam
lethalem contrahunt.

OBJECT. II. At verò CHRISTVS
cùm Cœnam celebraret, nec ipse genu
inclinavit, nec Apostolos inclinare jussit;
cujus tamen vestigiis hic insistere nos
oportet. RESP. 1. CHRI STI quidem
alia est ratio. Ipse enim adoratur, nos
autem adoramus. 2. Apostoli autem ut
tunc genu non flebant, ita neque sta-
bant aut sedebant, quod nos quidem so-
letinus, sed pro more gentis aut loci dis-
cumbebant. Num igitur paranda nobis
lecternia? 3. Varius hic est gestus,
una tamen Eucharistia, una Ecclesia, quæ

Mensæ DOMINI olim in ASIATICIS accubuit, in GALLIS nunc adstat, in GERMANIS adsidet, in ANGLIS adgeniculatur. 4. Id revera facere debemus quod facere nos jussit CHRISTVS, ut nempe ACCIPIAMVS PANEM, &c. At verò CHRISTVS non dixit, Hoc facite STANTES, aut SEDENTES. Et illud Numæ placitum quo jubetur καθηδη τεσκιανόσοντας, Christiana Religio nescit. De Cœnam suscipientium gestu nihil præceperunt CHRISTVS aut Apostoli. Agnum quidem Paschalem à stantib⁹ sumi jussérat DEVS, qui gestus propter mandatum observandus fuit. De Eucharistia non extat simile præceptum. 5. An nescitis, Fratres, Discubitum illum ad Sacramenti Substantiam minimè pertinuisse, ac proinde non esse urgendum? 6. Alioquin & primitivæ illius Cœnæ qualibet Circumstantias observare ac imitari nos oporteret, loci, temporis, numeri, &c. quod tamen nec necessariò, nec utiliter, imò nec decenter fieret. Hinc, cùm CHRISTVS cœnatus Discipulis cœnatis Eucharistiam dede-

dederit, nos eam manè ac jejunii agitamus. Veteres jejunii tempore (quia totum diem precibus, concionibus, & hymnis sacris impendebant) sub noctem celebrabant Cœnam D O M I N I . At verò κακοληπία fuit illa quorundam consuetudo in multis A F R I C A E Ecclesiis, A V G V S T I N I tempore, qui ut C H R I S T I actionem in Eucharistia magis referrent & proprius imitarentur, die I o v i s ante Pascha, noctu, atque cœnati, Communica- bant: qui mos per sextam Synodum, C O N S T A N T I N O P O L I in T R U L L O , sublatus est. 7. Vt olim in primo illo Pascale, quod in Æ G Y P T O celebratum est, multi ritus observati sunt, qui nec in institutione anniversarii Paschatis repetuntur, nec à C H R I S T O fuerunt usurpati (ut quòd Agnus àstantibus, sicuti dictum est, calceatis, baculo innixis, & ad iter accinētis sumptus est, postes ædium & superliminaria sanguine aspersa sunt, nec domo exire licuit ad horas matutinas usque; C H R I S T V S tamen in celebrazione ejusdem Paschatis discubuit, & statim à cœna exivit) Ita & hīc

multa singularia fuerunt, & ad illam unicam noctem pertinuerunt quâ primò celebrata est Eucharistia. Quis enim non videt multa tunc à CHRISTO pro tempore acta suisque quorum repetitio nec necessaria est, (ut illa pedum lotio) nec bene etiam conveniret? non magis quam si quis Prophetas imitari velleret qui scissili palliastro semi-amicti, vestes abrumpebant, &c. 8. Quid plura? cùm fateamur liberum hic esse quicquid est gestuum, nonne id amplecti præstat quod maximè videtur facere tum ad pietatem excitandam, tum ad contemptum excludendum?

Agapas illas quæ Apostolorum temporibus fuerunt usitatæ (1. Cor. 11. 33. Inde 12.) sustulit deinceps Ecclesia Christiana, quod aliqui ad Mensam illam tanquam ad Saliares epulas, & convivii repotia vespertini comedentes accedebant, unde cœnâ raptim turbucinatâ, cibo & crapula distenti, vinolentia mustulenti donum redibant. Hinc Communicaturos jejunos & invinios esse jubemus: Non quasi jejunium illud pertineat ad essentiam Eucharistie, sed quod ita deceat, aut etiam expedit. Quid enim

enim vetat quominus in iis quæ non sunt de hujuscē Sacramenti Substantia, ritus illos præcipiamus observari qui & animi submissioni testificandæ, & fidei excitandæ maximè subsetviunt? præferrim cùm hic supinam multorum desidiam animadvertisimus, cui succurrere nos oportet. Hinc & nosmetipsi, fratres, et si nō legamus *C H R I S T V M* aut Apóstolos cùm à Cœna illa Gratias agerent, Genibus flexis id fecisse, contrà tamen, suscepṭā Eucharistiā, Gratias Inclinati agimus. Imò cùm alias canentes sedere soleamus, hīc tamen Canticum, quod cō pertinet, Genu-flexi pronuntiamus.

O B I E C T . III . *D E V S* in spiritu & veritate colendus est, non autem gestibus. RESP. 1. Quid? Ergo nec in Preicatione, quæ pars est divini cultus, genua flectere licet? Ergo nec aperire caput, qui gestus est corporis? Illa certè non prohibeunt Ingenculationem, nec id ullus existimārit. 2. Aliud inde consequitur, Non esse ritibus externis alligandum *D E I* cultum, aut ad Signa transferendum. Quod & *A N G L I* fratres constanter nobiscum asserunt. Sed hoc nihil adversus Ingenculationem. Itidem respondeatur

tur ad objectionem desumptam ex verbis Niceni Concilii monentis ne in propositum panem & calicem humiliter intenti simus, sed ercta mente contemplemur in illa cœlesti mensa immaculatum agnum *I E S Y M.* Ut enim hæc Inclinatio minimè refertur ad Signa, ita *C H R I - S T U M* contemplantes non possumus honore non prosequi.

O B I E C T . IV . Hypocriticum id videri potest, in multis præsertim, qui religionem simulantes, longè tamen absunt ab illa. R E S P . 1 . Hoc non de sola Ingenuatione in Eucharistia, sed de quibusvis Religionis externis ritibus dici potest. Nam sæpe, qui jugulat bovem, ac si percuteret virum; qui mactat pecudem, ac si decollaret canem; qui offert munus, ac si sanguinem porci; qui adolet thus, ac si coleret idola: uvæ venenosæ sunt eorum uvæ, botri amari; in illorum vino fel ac venenum draconum sævissimum. Hyprocriticè se gerunt ad pœnitentiam *Achab*, ad jejunium *Iezabel*, ad precationem *Pbarisaus*, ad verbum *D O M I N I Achaz*. Num igitur hisce pie-tatis exercitiis ideo abstinentium quòd iis abutuntur hypocritæ quidam? 2. Sub-san-

sannent illi, ac Numen, quod dejerando
devotârunt, pergent fletiis honoribus
inceſſere. Nobis autem non quid ab illis
fiat, sed quid à nobis fieri debeat, potius
videndum est.

Hic deniq; ab exemplo *CHRISTI*
non magis recedit *ANGLIA* quam nos-
metipſi; qui, (licet *CHRISTVS* totum
Eucharistię negotium, etiam cum Bene-
diceret, Discubens peregerit) Benedictio-
nē tamen illā, quæ in precib⁹ & Gratiarū
actione consistit, præmittimus Inclinati.

II.

PENES QVEM SIT FA-
CVLTAS DISTRIBVENDI
POCVLI EVCHARISTICI.

A n c appendiculam,
tanquam minus necel-
fariam, invitus subjicio.
Ecquis enim neget to-
tius hujuscce Sacramen-
ti præbitionem esse pe-
nus

nes Ministrum legitimum? Hic tamen quodammodo variare videntur Ecclesiaz Reformatar. Nam in earum quibusdam, ubi Pastor poculum uni præbuerit, catetri omnes illud, non tamen de ipsa Ministri manu, ordine subsumunt, ac veluti per se communicant. In aliis vero Minister poculum singulis propria manu porrigere solet: qui quidem mos potior videtur.

Nec possum eorum morositatem non mirari qui hoc in quæstionem vocant. Etenim 1. Cùm Panis, nemine diffidente, à Ministro singulis Communiçanti bus præbendus sit, quidni & Sacramenti pars altera? 2. Idem observat GENEVENSIS Ecclesia, idem GALLICANA. Nec video ullam obstatæ rationem.

Nam quod assertur ex Luce 22. Vers. 17. de Poculo quod Discipulis tradidit CHRISTVS ut illud inter se distribuerent, in contrariam sententiam perperam trahi videtur. Ibi enim, si prius attendas, sic mentio duplieis Poculi, ac posterius quidem à priori aperte distinguitur: nam alterum à cœna dicitur accepisse CHRISTVS, cùm alterum

rum inter cœnandum distribui jussisset.
Prius igitur illud quodnam sit, queritur.
Paschale Poculum interpretantur doctio-
res, cuius meminitse videtur *Psal.* 116.
Vers. 13. cuius erat usus & in cæteris Sa-
cificiorum rituumque Sacrorum libami-
nibus. De tota illa re consuluntur Inter-
pretes Orthodoxi, imprimis autem *Mor-
nens noster Inst. Eucbar. Lib.* 1.

Sed et si hoc darem, quid inde? Non
licere Ministro poculum per se singulis
administrare? Imò ex Communicanti-
bus nullus id per se accipere & commu-
nicare potest; oportet ut prius præbeatur.
A quo verò præberi oportet nisi à Mini-
stro, qui *CHRISTI* vices hie agit?
Præstare verò, ut id mediatè per alios
eosdeinque laicos, quam per semetipsum
propria manu administraret, cui persuase-
ris? Nolim in hac disputatione diutius
immorari.

ஓ വിവരാദിക്ഷാ ക്രിസ്തീയ

III.

DE LOCO AC TEM-
PORE CELEBRANDI
EVCHARISTIAM.

C Q V I S Nostrūm,
Fratres , in lecto de-
cumbens, diutinis mor-
bis à sacro conventu se-
clusus , collapsis mem-
bris, deficiente anima, &
pencè intercluso spiritu,
quando non datur iterum videre Tem-
plum Sanctitatis I E H O V Æ, non sal-
tem desideret ea quæ in publico cœtu
percipiuntur solatia ? Ecquis non optet
eorum, quantum fieri potest, fieri parti-
ceps, non per privata colloquia duntaxat,
sed per publica verbi divini sigilla, com-
munionis nostræ vincula, fidei sustenta-
cula ? Ecquis , si detur copia domi ritè
Communicandi, oblatam respuat Eucha-
ristiam ? Mili certè persuasum non est
quen-

quenquam esse aut tantæ fiduciaæ , aut sa-
luti tam incuriosum.

Illud unum videre oportet, quo pacto
id fieri possit, juxta diuinæ institutionis
normam inviolabilem. Ac propterea
non probantur quæcunque h̄ic etiam à
veteribus usurpata fuerunt. Hi enim
cūm non semper iis esset Pastoris copia,
præsertim in desertis , Eucharistiam ex
Ecclesiæ conventu secum deferebant , &
per se Communicabant. In Ecclesia
ALEXANDRINA & AEGYPTO
illud à populo ut plurimum fiebat. Quod
testatur B A S I L I V S , ad Cæfaream
Patriciam. Alibi quoque reliquias Eu-
charistiæ multi secum asportabant, eásque
vel domi asseruabant, vel in periculis cir-
cumgestabant. Deferebant etiam Diaconi
reliquias Communionis ad absentes
propter morbum, sive ad advenas & pe-
regrinos Episcopos in hospitium. Quod
autem nōnulli existimant, sic olim adiun-
cti administratam fuisse Cœnam in familiis domi,
ut non esset necessum ministris verbi
adesse (quemadmodum in Agni Pascha-
lis celebratione non legimus Sacerdotes
singulis adfuisse familiis) non fuit Insti-
tutioni CH RISTI consentaneum.

Curandum igitur est, ut quoties celebratur Eucharistia, id fiat ex *CHRISTI* præscripto, sive Materiam & Formam hujus Sacramenti respicias, sive Personas legitimas, quarum manus ad ea peragenda consecratæ sunt. Iam verò videndum est, num, hisce adamus sim observatis, aliquid obstare possit quomodo minus ad clinicos accedant Ecclesiæ Ministri, Eucharistiam iis ritè porrecturi. Nec enim aliud præter Circumstantias ullus objicere potest.

Locvs.

Quid igitur obstat? Locūsne? At verò Loca Christiani non attendimus: Nec enim Locus orationem, sed oratio locum sanctificat. Non amplius Moriae juga, Hermonis acra, Garizim ardua, Iordanis fluenta respicimus. Quid Templaque? Totus hic orbis à primis sideribus ad ultimas terras, à locis infimis ad citima Lunæ helicemque, Templum nobis est: hujus Templi penetralia sunt ipsius cœli convexus, atrium terra, lampades astra. Magnum est *DEI* Nomen in Gentibus, & ubique locorum offertur suffimentum Nomi *I E H O V A E*, ac munus purum. Iam desit *DOMINVS* queri de sacrificantibus sub qualibet

bet arbore virente, atque colliculis sepi-
mine consecratis. Locorum discri-
munt sustulit divisor ille ac disterninator mu-
di. Christiani ante Basilicas, Oratorias,
primum etiam Coemeteria pro Templis
habuerunt. Quoties autem nunc camporum
Solitudines, nunc cubicolorum angustias, nunc
occulta lustrorum, opaca nemorum, conca-
va fontium, abrupta fluminum, excelsa
montium sacris agendis destinavere?
quoties in latumiis & ergastulis, in am-
bulacris, in naviculis, & altissimo pelago
sacras conciones habuerunt, Baptismum
administrarunt, Eucharistiam concele-
brarunt? Ecclesia cum degeret in Deser-
to, ex speluncis Oratoria fecit, pro Tem-
plis habuit antra, pro suggestu tumulos,
hispidorum veprium fruticibus obsita.
Saepè etiam irruentibus salebratim perse-
cutionum obicibus,* dispectus disturba-
tusque conventus. Etiam per illuminarum
viarum demeacula rem sacram agi-
tavit. Ad DEI cultum peragendum,
in buceris, in pulvere, in vadis glarea ob-
ductis delituit. Ad Religionem nihil
confert aut contabulatio, aut proscenium,
aut parietum compages, aut fornicum
structura. Verendum ergo potius ne

* Forte,
dispeitus,
vel dispe-
ctus.

Templis affingatur aliqua sanctitas, quasi ex iis pendeat Eucharistiae dignitas & præstantia. At verò, utrum majus est, Templum, an Sacramentum à quo sanctificatur Templum? Certè, veteres cùm haberent Templa seu Parochias in quibus legitimi & ordinarii habebantur conventus, in quibus etiam ordinarii administrabantur Sacra menta, non tamen locis illis consecrationem Eucharistiae al ligatam esse voluerunt. In domo rustica celebrat eam Presbyter, apud AVGVSTIN. De Civit. DEI, Lib. 22. Cap. 8. Ac sanè CHRISTVS ipse Cœnam suam celebravit in Mensa vulgari, in domo hospitis. Nec Apostoli peculiares habuerunt basilicas, sed frangebant panem κατ' οίκος. Ordinis quidem gratiā utile est esse certa & publica loca ad administrationem Sacramentorum; sed eam Templorum parietibus sic affigendam esse, ut eorum qui cœtibus publicis per morbum interesse non possunt, nulla prorsus habeatur ratio, quandoquidem id rite fieri potest etiam extra Tempa, nullâ ratione demonstratur.

TEMPUS. Quid igitur obstat? Tempus? Nempe quod non nisi certis ac præfixis diebus cele-

celebranda sit Eucharistia? Atqui Temporis eadem ratio quæ Loci; & per hasce Circumstantias dignitati Sacramentorum nihil accedit aut detrahitur. Nec ex mandato divino præstitutus est Cœnæ certus dies, ut quondam Paschati; sed quam frequentissimè fieri potest, Communicare jubemur, Q u o t i e s c v n q v e, &c. Ut quid dies objicitur, cum id etiam nocte, seu concubâ seu intempestâ, licet? annon sub noctem C H R I S T V S ipse celebravit Eucharistiam? annon veteres cum hymnos antelucanos C H R I S T O concinerent, Cœnam quoque administrârunt? annon hujus rei gratiâ sæpius opacæ noctis silentiosa secreta, etiam visitâ lucis conscientiâ, captârunt? Diem ergo quemlibet huic actioni tribuere possumus. At tandem illud cogitandum, Hominum magis habendam esse rationem quam Dierum. Non enim homo propter diem, sed dies propter hominem.

Quid igitur obstat? paucitas cōvenientium, qui nempe tantô numerô in privata domo adesse non possunt quantô in æde publica? At ipsi C H R I S T O non plures adfuere quam duodecim in prima illa

P E R S O N A E.

Eucharistiae celebratione. Nec dixit, Hoc facite TOT NUMERO. Nec ad hanc Cœnam opus est panibus aggeratum, poculis agminatim ingestis, sed uno vel secundo pane. Quot extant nunc etiam Ecclesiæ ruri, præsertim in GLORIA, in quibus vix supra decem Communicantes numerati? num ideo minor est apud illos Eucharistiae vis & dignitas? quasi ex hominum multitudine ac Templo fartim stipato, in quo subelia cuneata quatiantur, pendaat Sacramentorum præstantia?

Quid igitur obstat? Cùm, inquit nonnulli, Cœnæ celebratio sit pars Ecclesiastice λειτουργίας, omnino videtur nonnisi in conspectu totius Ecclesiæ administranda. Quid igitur? ubicunque celebraturi sumus Eucharistiam, eò advari oportet totam Ecclesiam ejus loci aut civitatis? totam Ecclesiam adesse oportet? At id nec fit apud vos ipsos, fratres, nec revera fieri potest, præsertim in magnis urbibus. Quis enim totam Ecclesiam LONDINENSEM aut etiam GENEVENSEM unum in templum simul ac semel cogere possit? Sufficit si per partes in diversa loca conveniat. Nec prop-

propterea scinditur ejus unitas, quæ posita est in fidei communione, non in loci continuitate; ac latius patet quam murorum ambitus. Ecclesia enim non parietibus, sed Religione terminatur.

Quotquot idem in *CHRISTO* sunt, quanvis à se invicem longissimè dissiti, uno tamen contubernio communem vitam sustinent. Sed quis mihi definiat illorum numerum quos necessariò adesse oporteat ad concelebrandum Eucharistiam? Non quanto numero, sed quam bene conveniamus, attendendum est. Fatoe igitur Cœnā nonnisi in Ecclesia esse administrandam: Sed Ecclesiam agnosco quæ etiam ex paucissimis hominib⁹, atq; in privatis ædibus, in Nomine *CHRISTI* colligitur. Annon Ecclesiæ passim vocat *PAVLVS* privatas quorundam familias? Nempe *DE I* Sacrarium quoddam est uniuscujusque Christiani domus, cuius postibus ac portis inscripta est Lex *DOMINI*. Annon & *GENEVENSIS* Ecclesiæ Pastores publicas Catecheses quotannis Domesticatim habere solent?

Jam verò quod in ejusmodi cœtu, quantumvis exiguo, ritè peragitur, privatum haberi nō potest. Accipite à Iureconsultis,

quid Publicum, quid Privatum propriè dicendum sit. Non licet sane privatis hominibus, non licet proprio motu, absque autoritate publica id usurpare: quemadmodum olim piacularē scelus fuisse, si quis fecisset suffitum ad odorandum qualis erat ille qui in thymiamaterio adolebatur. Est & nobis Eucharistia res sancta sanctorum, publici juris, non privatae libidinis. At quod Ecclesiæ totius autoritate sanctum, per publicas personas ad illud ipsum electas, juxta publicam Sacramentorum normam, ac ritibus publicis exhibitis, peragitur, Privatum certè dici nequit, nec tale fieri potest per loci Circumstantiam. Apud IUDAEOS quondam in privatis ædibus καὶ Φεργίαις, id est, per contubernia conviviis agitatis manducabatur Agnus Paschalis: Annon tamen hæc fuit actio publica? Igitur ubicunque legitimè celebratur Eucharistia, publica semper est animæ fidelis cum CHRISTO communicatio, ac veluti solemnis confarreatio.

At periculum est, ne Signis nimium tribuatur, atq; in iis tanquam amuleto alexipharmaco defixa plebs, ea putet evolantis ani-

animæ appendicem esse ac necessaria con-
sequia. Ita statuit Nicena Synodus, Cap.
13. ut Excommunicati pœnitentiam agen-
tes, recessuri ex hac vita, necessario vitæ
suæ viatico non fraudarentur. Hinc ad ex-
tremam superstitionem delaplum est hu-
manum ingenium; ac si quis emeritus sti-
pendiis vitæ, corpore abjurans, à peccati
compedibus & nexibus liberatus censeri
posset, qui modò Cōmunicasset moritu-
rus. Ita se meritis Signis opiparè viaticatos
multi arbitrati sunt. At idem periculum
eriam in bene valentibus deprehendi po-
test. Quid igitur hīc factu opus est? ut
Sacramento abstineamus? minimè: Sed
ignaros erudiamus, legitimum Cœnæ
usum indicemus, quò tandem aliquan-
do Eucharistiam cum fructu percipient.
Hoc & facile fieri potest, et felicius.
Vtrum enim præstat, Eucharistiam
ægrotis denegare ob imperitorum in-
scitiam, an concedere propter piorum
solatium? Nec vero quisquam est
Religionis orthodoxæ tam ignarus, quam
qui putet salutem suam à Signi per-
ceptione pendere. Signum tamen optare
debet quisquis novit quo loco sit haben-
dum spondēon illud quod nobis libandū

proponitur. Nec à *CHRISTI* man-
dato, Superstitutionis metu recedere licet.

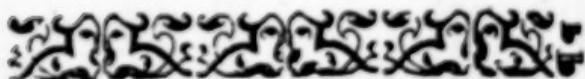
Verum & aliud objici potest incom-
modum. Fit enim ut multi Communio-
nis hujus spe freti, publicos conventus
minus frequentent, atque ita deseritur
sanctissima illa totius Ecclesiae synaxis,
quam maxime celebrē esse oporteret. Cer-
te nunquam ita felix erit Ecclesiarum no-
strarum status, ut leges quantumvis san-
ctas nō conculcer humana securitas. Con-
stituatur politia quātūlibet opportuna,
pia, utilis, ex ea tamen nasci videbis *attra-*
ξia, ex hominū vito. Vndiq; angustiæ.
Illud sæpe à piis Ecclesiarum rectoribus
agitatum est, utrum rarius an verò sapientius
celebranda esset Cœna *DOMINI*. Prius
illud maluerunt multi, ne per Eucharistię
frequentiam vilesceret ejusdem dignitas,
& quater duntaxat in anno communican-
dum statuerunt. Habuerūt illi suas ratio-
nes viri sapientissimi ac de Ecclesia bene
meriti. Quibus tamen opponi possunt ar-
gumenta contraria. Verendum enim est
ne Communicandi desuetudine langues-
cat ac torpescat piorum fides, quaे opus
habet quotidianiς ac frequentioribus ad-
miniculis. Olim sapè quotidie celebraba-
tur

tur Eucharistia, horâ diei 3. 9. ad vesperam, immo, uti dictum est, etiam noctu. Ac tunc quidem fortasse non ita necessaria fuit Eucharistiae ad infirmos delatio. Sed ad rem. Num ob querundam oscitantiam qui Cœnam DOMINI spernunt, cæteris omnib⁹ derogandum est qui eam obnoxie postulant? Nec verò censemus, quibuslibet ægrotis id concedendū esse, sed cautè ac prudenter id agendum, ut habeatur ratio non morbi sed pietatis, inserviamusq; non horum inum securitati, sed animarum fidei ac solatio.

Moneantur igitur de salutis mediis dum bene valent amplectēdis, & marcido sopore discutiendo; ne, quandoquidē inferum claustra non sunt in manu nostra, multis autem casibus vita subjacet, è somnolētis tenebris ad pœnalem & æternam evigilent caliginem. Contemplentur illiburi entia formicarum nidifica, quæ de hyeme ipsa æstate cogitant; nam & ita compendio majori nobis in posterū consulem⁹, sinistra quæq; procul amolentes. Discant rebus humanis quoridie valedicere, ut ad oblivionem mundi externetur animus. Sapiant aliorū exemplo quod postrema securitate beneficium illud DEI asper-

pernati, nunquam deinceps ipsum con-
 sequi potuerunt, quanvis effictum optan-
 tes, diffletis penè ad extremam cœcita-
 tem oculis, accedentes confinium mortis
 & calcato inferorum limine, spiritualis
 inediæ fame tabescerent. Nobis autem in-
 terea non licet salutares homini suppe-
 tias, quas ipse proclamat, denegare; tunc
 enim de summa salutis agitur. O tunc ve-
 ré miserandum extremumq; hominem!
 Non quòd tristi lurore ac misera macie
 deformatus, assiduo pulsu tussedinis
 hiulcus, de imis præcordiis crebros &
 ægros anhelitus efflans, velut incertum
 simulachrum errat inter Orcū & Solem:
 Non quod naufragat stomachus, flammatur
 vena, incutitur cor, suspirat pulmo, riget
 Iumb⁹, turget jecur. Quid venarū pulsus
 inconditos vel prævaros captare juvat?
 Graviora patitur animus; ei medullaris in-
 sidet dolor, sœtēt inluvies peccati et squa-
 lētia viscera. Effigit ac tormentis excarnifi-
 cat Cōscientiæ vermis, Peremptorium ac
 momētarium desperationis venenū etiam
 instillās. Ingratos strepitus obsibilat Mū-
 dus. Spiritū caro immanis bestia, incussis
 calcib⁹, terræ applaudit, et multis cōmul-
 cata contundit ictib⁹. Magnū periculum

et velicitur Satanas, imminēs capiti, animę
inhians: nūc in eum furiosos dirigit impe-
gus, ac districtō gladiō ad eum expugnan-
dum totis accingitur viribus, nunc tectæ
machinæ latibulis impedit; utrobiq; adūs-
que terminos ultimi spiritus prosequitur,
tanquā ventus paleas convoluens. Quid
faciat homuncio talibus malorū fluctib;
volutatus, ac perpetuo tempestatum æstu
reciprocatus, mentis nubilo turbine cor-
reptus, motu cordis & fallo dubitationum
agitatus, toto consilio excussus, trepidus
et sternax, et velut ad ultima salutis de-
tritus? Dicit, rēscissis dieb⁹, Aditurus sum
portas sepulchri et inferorum deplorata
silentia: non sum visurus IAH, IAH in
terrā viventium: ad excidium perduxi, ut
textor stamen, vitam meam, à peniculis
resecturus est me: ut leo, ita DEVS omnia
ossa mea confringit. Prolixūm igitur eju-
lat; ut grus aut hirundo, ita pipit; minurit
ut progne. Quin ejus ærumnis subsisti-
mus? quin concentus suaves adsonam⁹?
Genua quatitur frater ægrotus, et labanti
vestigio, gradu titubat, lavacrum petit,
jecrosis ac phtiscentibus languidis me-
dicabilem piscinam: vel nostris humeris
eō gestandus est.

IV.

DE LOCO AC TEM.
PORE ADMINISTRAN.
DI BAPTISMI.

EQVITVR Ve de
Baptismi Sacramento
dicam⁹; quod quidem
nobis est numero se-
cundum, ordine pri-
mum, genere divinum
& inviolabile. Hæc est
Christianæ Religionis tellera, resurre-
ctionis symbolum, renovationis exem-
plar, regenerationis lavacrum, stipulatio
bonæ conscientiæ, introitus in Ecclesiam.
Rei tantæ debitum ritum tribui oportet,
quis diffiteatur? Habeat igitur hoc
Sacramentum ea omnia quibus constat
debet: conferatur à Ministro legitimo,
usurpetur ex C H R I S T I præcepto,
quoad materiam & formam, elemento,
verbis,

verbis, ac ritibus legitimis solenniter adhibitis.

Quæ si observentur, jam nec de tempore, nec de loco solliciti simus. Quid enim hæc ad Baptismatis aut essentiam aut integratatem? num interest quo loco aut tempore quis baptizetur? Ut autem propter ejusmodi circumstantias differatur Baptismus, lex divina non præcipit. Præstat igitur ut quâ in maturiùm conferatur, præsertim si cuius infirma valetudo id postulare videatur; siquidem urget *CHRISTI* mandatum officiūmque nostrum. Quid enim comperendinatur, cùm id hodiernâ die liceat quod crastinâ fortasse non licebit? Non habet hîc locum lex illa de Circumcisione, quâ dies octavus ei Sacramento præfigebatur. Non probatur mos ille quorundam qui Baptismum ad prolixam ætatem differre solebant, ut illum jam præcipiti ævo & occidua senectute, paulò ante mortem, susciperent, quod maluit ipse Constantinus. Nec opus est antiqua illa consuetudine quâ Baptizandis statim quidam dies in anno præfixi sunt. Olim enim, quòd plures Catechumeni, qui accedebant ad Ecclesiam ex Ethnicis, solebant ad Bap-

tis-

timum convenire, certi sunt postea illorum Baptismo attributi dies, nimirum Paschatis et Pentecostes, qui propterea dies Baptismatum dicti sunt, et secunda Sabbathi post Pascha, Quasimodogeniti, Dominica in Albis; quod Catechumeni candidis vestibus induerentur.

Cæterum, et locis quibuslibet Baptizari posse, manifestissimis exemplis ostenditur. Baptizârunt IOANNES in Deserto, PHILIPPVS in Flumine, PAVLVS et SILAS in Carcere; ille Eunuchum ad currū, hi commentariensem ad vincula. Baptizârunt prisci Christiani ad ipsos mortuorum tumulos; quem ad morem à multis Interpretibus referuntur illa prioris ad Corinth. Epistolæ verba, de iis quos aiebat Apostolus baptizari οὐτε τῶν νεκρῶν, sive illi in cœmeteriis ad sacra omnia peragenda convenirent, ut testatur historica vetustas, sive præsertim cum Baptizandi essent, eò deducerentur, ut super cadavera positi, de mortificatione magis cōmonefierēt. Baptizârunt alios alii ad fluminum scaturigines, ad fluctuum aspergines, in tuguriolis, etc.

At vero sic statuitis, Fratres, Non alibi conferri posse Baptismū quam ubi habetur

tur

etur verbi divini conciones. Hic itaq; Locus et Tempus per se non attenduntur, sed propter Concionem sacram, quae Baptismo praemitti debeat. Habeo, ni fallor, in eum vestram. Nec difficilis erit utriusq; sententia conciliatio. Quid enim obstat quomodo in quovis loco utrumq; ritè peragatur, verbi prædicatio, et Baptismi administratio? quidni et in privatis ædibus, quoniam opus est, siquidem aut ad verbum aut Sacramentum Locus nihil confert? Sed neque necessariam esse Concionem ad Baptismum, meritò contendere possum. Atque ita sentit MOLINAEVS noster in suis ad Iesuitæ cujusdam Quæstiones Responseibus. Imò hæc est Ecclesiæ nostræ GALLICANÆ totius sententia, Concionem hic quidem ad decorum, non ad substantiam Baptismi pertinere. Cum enim ante aliquot annos, multarum Provinciarum nomine peteretur ut præter tempora sacris concionibus tributa, liceret etiam aliis horis ac diebus Baptismum iis conferre quibus alioquin per instantem mortem non liceret eum deinceps suscipere; quanquam ob receptam consuetudinem, visum est nihil immutare; id tamen recte fieri posse,

censuerunt doctissimi quique, atque id ipsum palam professi sunt. Sed & hoc ipsum ostendunt exempla superius allata, de iis qui privatis in locis baptizati sunt. Faremur quidem, ante Baptismum esse praefanda quædam, de hujus Sacramenti fine, usu; ac de summis Christianæ religionis capitibus breviter dicendum, (praesertim si quis adultus baptizandus sit; quod egerunt IOANNES, PAVLVS, & PHILIPPVS, differentes de pœnitentia, fide in CHRISTVM, &c.) Atque eo spectat Liturgica illa oratio quam baptizandis prælegere solerter, quæque haberi potest instar veræ ac integræ concessionis, numeris omnibus absolutæ. Ita ut Concionem hic nemo merito desideraret; si modò, non susurris ingestis, quod solent Pontificii, sed quibusdam solenniter praefatis ad Baptismum pertinentibus, Elemento Verbum addatur, utrumque autem baptizando puero per legitimam personam applicetur.

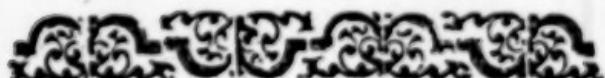
Nec poterit impingi nobis Superstitionis nota, quasi ex aquæ privatione dispendium salutis inferamus, aut eos cœlesti patriæ extorres pronuntiemus

mus

mus quibus baptizari non contigit. Ut enim, secluso contemptu, non damnat Baptismi privatio; ita vñiam non merentur qui Baptismum eorum absque necessitate differunt quibus postea cum suscipiendi facultas per supinam illā pro-craftinationem eripitur. Non est hæc Infantis culpa qui nihil præter lachrymas & vagitus edere potest, sed eorum qui rem illam pro vocatione ac officio procurare debuerant. Verendum igitur potius, ne spernatur tanquam minus utile Baptismatis Sacramentum. Etsi enim absolutam illam Necessitatem non agnoscamus, absolutè tamen ac necessario parendum est mandato D E I jubentis baptizare. Annon igitur ca-vendum est, ne mandatum D E I per traditionem nostram aut quacunque de causa faciamus irritum? Num ergo præstat, planè non baptizare, quam eo loco aut tempore baptizare? num licet propter circumstantias ipsam substantiam prorsus omittere?

QVÆ.

F 2

V.

QVÆNAM VSVR.
PARI POSSIT CON-
FIRMATIO.

AM & de Confirmatione Baptizatorū paucis agamus: Quia voce nō intelligimus scenam illam Pontificiam, quæ a nobis merito explosa est, & revera toto genere differt ab illo ritu de quo jam inter nos quæritur, seu materiam & formam resipicac, seu qualitates & effecta quæ ipsi superstitione ac falso tribuentur. Nam, 1. Materia illi est oleum seu chrismatum mixtum cum balsamo. 2. Forma in his verbis posita est, Confirmo te Chrismate salutis, &c. quibus solet Pontifex Episcopus affanias suas effutire. 3. Non tantum Sacramētis adæquatur, verum etiam præfertur, nam vel ipso Baptismo fingitur

tur excellentior. 4. Ei tribuuntur effecta quae non sunt, ut quod Gratiam conferat, &c. Hæc est Pontificia Confirmatio.

Ea vero quam utiliter usurpari posse judicamus, remotis inutilibus ac superstitionis ritibus, in his consistit, 1. Ut puer communem frat de Baptismo, 2. Fidem profiteatur & renunciet heresibus, &c. 3. Addatur hortatio ad perseverantiam in fide, Sanctitatem in moribus, &c. 4. Subjicitur publica precatio, cui adjungi potest Impositio manuum. Horum omnium extant exempla pluribus locis. Exploratio-
nis doctrinæ & professionis fidei, Att. 19.
1. 2. 3. 4. 5. Exhortationis ad perseve-
rantiam, & Confirmationis per verbū in
semel suscepta doctrina & fide, Att. 14.
21. 22. Adhibitam fuisse precationem
publicam, constat ex Att. 8. 15. 16. 17.
Additam quoque Impositionē manuum,
patet ex iisdem locis, Att. 19. 6. & 8. 17.

Hæc Manuum Impositio, si absque su-
perstitione adhibetur, nequaquam est
rejicienda. Scimus eam olim fuisse Con-
secrationis notam, ut in publicis & solen-
tibus victimarum oblationibus, (Levit. 1.
4. & 16.) Sed & in precibus & benedi-
ctionibus privatis locum habuit, (Gen. 48.

14.) In faustis precationibus, (*Mat. 19. 13.*) Hunc ritum servavit Ecclesia Christiana, In conferendis Spiritus Sancti donis, in sanandis ægrotis, in ordinandis & cōstituendis Ministris, *Aet. 6. 6. 1. Tim. 5. 22.*

Dubium non est quin & hodie retineri possit. Ac sane, ut ad ordinationem Pastorum accedat manuum Impositio, sanxit, & observat Ecclesia *Gallicana*. Quin & in hac Confirmatione piè observari queat, minimè dubitârit quisquis tum superiora ex Actis Apostolicis deprompta exempla, tum antiquā Ecclesiæ Christianæ praxin attentè cōsiderârit. Etenim, 1. Quando quis ab hereticis aut in schismate fuerat baptizatus, Impositione manuum recipiebatur. *Concil. Arelat. Can. 8.* Si ad Ecclesiam aliqui de Ariana heresi venerint, interrogent eos nostræ fidei sacerdotes symbolum; &, si præviderint in Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum eos baptizatos, manus eis tantum imponant. *Leo Epist. 77.* Qui apud hereticos baptizatus est, non rebaptizetur, sed Spiritus Sancti invocatione per manuum Impositionem Confirmetur. 2. *Hieronymus in Dialogo adversus Luciferianos*, narrat, suo tempore iis qui in minoribus urbis

bibus per Presbyteros & Diaconos baptizari erant, manus Impositas fuisse ab Episcopo, qui eos de doctrina interrogabat, verbo eos Confirmabat, Spiritum Sanctum ipsis invocabat. Ac sane, Manus Impositio quid aliud est, (inquit *Augustinus*, Lib. 3. contra *Donatistas*, Cap. 16.) quam oratio super hominem?

Porrò, penes quos sit ejus rei peragendæ potestas, queri potest. Benedicendi partes olim tributæ sunt, 1. Patriarchis; ita Iacob filiis benedixit. 2. Prophetis; ita benedixit Moses Israeli. 3. Sacerdotibus id mandatum est, qui etiam judicabant inter lepram & lepram, & de porrigine, & de tumore, & de abscessu, & de papula. Ita, 4. Pastoribus seu verbi Ministris id conceditur. Hi cœlum claudunt & aperiunt in diebus prophetarum suarum vocibus percussa cœli culmina parilem sonum resultant, seu illi in montem HEBAL ascendant ad maledicendum, seu in GARIZIM ad benedicendum. Quanquam autem id omnibus illis ex æquo conceditur, ordinis tam gratiæ nihil vetat quominus qui ceteris aliquibi praest, quem Episcopum nuncupant,

munus illud per se obeat. Nos profectò Seniorib⁹ nostris seu Presbyteris id nunquam concedimus ut cuiquam manus imponant. Imò cum id apud nos agitur, unus ex omnibus etiam adstantibus Ministris provinciam illam obire solet.

Cæterū, eam nunc esse videmus Eccliarum nostrarum faciem, hominum ingenium, seculi genium, ut juventuti nostræ non possimus nimium consulere. Instar fræni fortassis erit illis solennis illa Consecratio, quos alioquin ingeniato ad malum mox invadit & in præceps agit illex animorum voluptas. Operæ pretium etiam erit huic sacrosancto magisterio diligenter incumbere, ut actutum corripiantur delinquentes, ac ex Disciplina moneantur de primitiis ætatis suæ DE O vovendis ac offerendis; quòmaturè colant pietatem, fidem constanter retineant, quæ nec à parentibus hæreditaria, nec à casu pendula, nec à suffragio annicula, nec à corpore caduca, nec ab ætate mutabilis. Si qui diligentius in hoc opere insudant, det illis DOMINVS misericordiam consequi apud DOMINVM in die illa, quâ de manibus nostris reponet suorumq; animas.

DE

V I.

DE DIEBUS
FESTIS.

ED jam de Dierum Festorum cōtroversia. Diesfestos nullos prorsus esse Christianis observandos, nemo vcrē dixerit. Nam præter diem Sabbathi, alios etiam aliquot piè celebrare solent quotquot extant Ecclesiæ Reformatæ. Illud unum quærendum est, Quomodo & quibus de causis celebrandi sint. Quoniam autem ut cæteras religionis Circumstantias, ita & dies sacris agendis destinatos Superstitione nefandis usibus jampridem polluit, partim suas inducens, partim Iudaicas instaurans traditiones; accuratè distinguenda est vera & legitima Festorum observatio à superstitionis additamentis aut corruptelis. Quid tunc?

ac planè præstare valeamus, quatuor hæc discutiemus, quomodo nempe dies Festos, 1. celebrârint olim IUDÆI, 2. constituerint veteres Christiani, 3. contaminârint ROMANESES, 4. nunc etiam observent ANGLI.

I. IUDÆORVM Festi dies aut fuerunt hebdomadarii, ut Sabbathum; aut menstrui, ut Neomenia; aut anniversarii, ut Paschatis, Clangoris, Tabernaculorum, &c. solennitates. Quorum omnium celebratio conjuncta fuit cum rigida quadam observatione præceptorum, quibus cavebatur ut ab aliis quibuslibet operibus vacarent. Sabbatho ne quidem licebat extra locum progredi, (*Exod. 16.*) nisi per iter Sabbathi, (*Act. 1. Mat. 24.*) nec ignem instruere aut succendere. (*Exod. 35.*) Docens in Templo CHRISTVS non permettebat ut quisquam vas importaret per Templum, (*Marti 11.*) Finis autem dierum festorum duplex potissimum erat. Nam 1. Erant pars cultus Cærimonialis, 2. ad Politiam Ecclesiasticam pertinebant. Ex quibus finibus prior cum reliqua cærimonialium mole jam desit, posterior autem cum perpetuo vigere debeat in Ecclesia, suum tamen habet modum sua-

suāque media jam à cærimonialibus ritibus omnino distincta.

II. Igitur Ecclesia Christiana, abrogato Legali Sabbatho, Substantiam ipsam, quæ politiam illam Ecclesiasticam spectat, retinuit, diem quidem qui Sabbathum proximè sequitur substituens, septimum tamen observans, *Ait.*
20. 7. Apoc. 1. 10. 1. Cor. 16. 2. Nec dubium est, quin id ipsum statuerit Spiritus Sanctus, quanvis non totidem verbis traditum sit. Pari ratione, hoc est, politiæ illius gratiâ, dies alios festos antiquitus observari solitos nemo nescit: *Pascha*, cuius festis sit vel infelix illa controversia quæ circiter annū ab ascensione *DOMINI* 160. Orientales Ecclesias ab Occidentalib^z miserè dispescuit; nam hinc constat antiquissimam fuisse consuetudinem, imò iplis Apostolis viventibus receptam & comprobatam: *Pentecosten*, hoc est, totos illos 50. dies post Pascha: *Natalem DOMINI*, cuius meminit *Augustinus*. Idem ad *Ianuarium*, *Epist. 118.* ait *Dies Resurrectionis Dominicæ, Ascensionis, Pentecostes*, anniversariâ solennitate celebres fuisse toto terrarum orbe, usque ad suum tempus. Ne autem viderentur

vete-

veteres illi Christiani Iudaizare, hæc pas-
sim testantur; Non, inquiunt, azymorum
Pascha celebramus, sed Resurrectionis &
crucis; nec septem juxta morem Israël
numeramus hebdomadas, sed Spiritus
Sancti veneramur adventum. Nec side-
rales ambitus aut remeantis anni reverti-
cula superstitione observârunt, sed benefi-
cia D E I annuâ recordatione celebrâ-
runt. Apostolorum autem, dum in vivis
agerent, non est celebrata memoria, quæ
non est nisi absentium & defunctorum.
Postea tamen eorum meminit Ecclesia, ut
constat ex Patrum homiliis alii que mo-
numentis in idem argumentum conscrip-
tis. Cum enim in Scriptura proponan-
tur imitanda Sanctorum virorum exem-
pla, ordinis & memorie causâ certi dies
ad id assignati sunt. Quinimo & aliorum
Martyrum, qui pro C H R I S T O forti-
ter dimicârant, certaminibus commemo-
randis annuæ solennitates eadem de cau-
sa tributæ sunt. Haec tenus antiqua illa et
germana Ecclesia, quæ morem illum per
longam temporum seriem produxit.

III. Verum subsecuta deinceps Su-
persticio multiplices abusus huc invexit.
Etenim 1. Festorum dierum numerum
in

in immensum auxit, nullo servato modo, adeoque politiam Ecclesiasticam in servitutem commutavit, Christiana libertate penitus obruta & oppresa. 2. Dies illos per se sanctiores esse putavit. 3. Affinxit illorum observationi opus operatum, 4. Meritum, 5. Necessitatis opinionem. 6. Adhac, eos Sanctis propriè dicari statuit, quos etiam divinis honoribus affici jubet, sacravit templis, formavit statuis, effigiavit imaginibus. Eorum cineres deinde etiam adoravit, circumgestavit in triviis cōpitalibvs ; ex eorum mausoleis templa, ex sepulchris altaria fecit; ad eorum laudes nunc soccum nunc cothurnum Gentilitium ridiculè adhibuit. Ita meram eorum Commemorationem cum corundem cultu & Invocatione commutavit.

I V. Quibus abstensis sordibus, antiquam illam & originalem politiam instauravit A N G L I A. In quo tantum abest ut quicquam habeat cum Pontificio fermento commune, ut iisdem diebus illas ipsas R O M A N E N S I V M superstitiones palam arguere soleat. Nec verò festa, nisi pauca, & ordinis tantum gratiâ, & ad ea virtutum exempla quæ meditanda

tanda proponuntur in sacra historia, propius intuenda, celebrat.

Quid hic reprehensione dignū occurrat, hactenus non video. Et vero, bonam eorundem festorum partem pari prorsus modo suminoq; consensu observant Ecclesiae **GALLICAE**, **GERMANICAE**, **HELVETICAE**, &c. sanctissimæ illius vetustatis exemplo & patrocinio innixæ. Imo in earū quibusdā celebrari solet Eucharistia, etiam tunc cùm dies illi non coincidunt in Dominicam. Eosdem autem dies aliter à *Iudeis* & *Papanis* observari, aliter à veris Christianis observari posse, testatur ipsum Sabbathum. Nos enim diei septimi sublatâ cærimonîa, diem tamē septimum celebramus. Est idem dies, sed alius modus aliisque finis. Igitur **ANGLICA** Ecclesia remotis *Iudaicis* ac *Pontificiis* additamentis, veram festorum observationem ad leges ordinis Ecclesiastici revocavit.

Si quis vero præter Sabbathum nullos alios dies censuerit observari posse in Ecclesia, næ ille solo Sabbathi die sacros cōventus habendos esse dixerit. Nec enim id fieri potest nisi ut locis ita & dieb⁹ certis ad illud præstitutis & veluti cōsecratis: alioquin in Ecclesiam per inordinatos cōcursus

sus magna invehernetur *αταξία*; nec opus fuisset praeceptio Apostoli (*Heb.* 10.) monentis ne quis deserat mutuam *ἐπσυναγωγήν*. Quid plura? quoties jejunium publicum indicimus, nonne & tunc necesse est diem simul designare qui Precibus solenniter habendis & animabus nostris affligendis peculiariter tribuatur?

Vt hebdomadarios, ita & annuos eodē modo ac iisdem de causis observari, quid vetat? Profecto *Genevenses* nostri 12. diem *Decembris* quō ab hoste liberati sunt, ab anno superiori 1602. memoriae dicatum piā solennitate quotannis concelebrant. Num minus illustres nobis esse debent dies illi quib⁹ affulxit salutis æterna lux, *CHRISTUS* nimirum seu in assumptâ carne conspicuus, seu in petendo cœlo gloriōsus, seu in mittendo Spiritu beneficus, seu in vocādis Apostolis providus, seu in corroborandis martyribus totus mirabilis?

Quanquam autē vobis sola *CHRISTI* Servatoris Festa celebrāda præcipiuntur, de quib⁹ minor est controversia, ut tamen totum hoc de diebus Festis argumentum persequamur, quædam etiam adjiciemus quibus minus opus esse yidetur.

Nec

Nec enim, quanquam secus existimat, dies illos sanctis ullis dicavit ANGLICANA Ecclesia, sed festa quælibet unius DEI cultui ac Nomi ni in solidum consecravit. Quod quia præcipuum est totius hujusce quæstionis caput, de eo pa-
lo accuratius dicendum est.

O. S. I. Non probatur quod dies illi Sanctorum nominibus indigitantur.
 RESP. 1. Quasi jam de nominibus et vocabulis litigandum sit, postquam res ipsa ab omni superstitionis specie a suspicio-
ne vindicata est. Nomina enim rebus quibuslibet pro arbitrio imponuntur; ita et festis diebus non alia de causa quam ut ordini et memoriae inserviatur. Annon et singulos hebdomadis dies nominibus Deorum Gentilium nuncupamus, *Martis, Mercurii, Iovis, Veneris?* 2. Sed cum ipsa Templa non minus uni Deo quam dies festi dicanda sint, (eadem enim hic est ratio locorum sacrorum quæ temporum) quid igitur sibi vult GENEVENSIS Ecclesia, quæ *Divi Petri* ædem, *Gervasii*, aliaque Templa Sanctorum nominibus designare solet? eandem rationem in festorum appellatione agnoscite.

OB.

O B. II. Displicet quòd Sanctorum memoriae dies illi tributi sunt. RESP. 1. Quid ita? Num igitur Sanctos cōmemorare, prorsus alienum est à vera religione? nemo vestrum id dixerit. Age, quisnam hic est status controversiae inter nos & Pontificios? Hi Sāctos orandos, adorando esse censem; Nos autem id unum licere ac etiam oportere meritò contendimus, Sanctorum res gestas commemorare, laudes prædicare, virtutes imitari; ut quorum gaudeamus virtutibus, eorum ascendamus exemplis. 2. Hanc Sanctorum Commemorationem qui vult ex Ecclesia tollere, ille pariter utriusque Fœderis historiam unâ liturâ inducere conatur. Ut enim de Veteri Testamento dicam, non opus est omnes locos notare quibus Patrum memoria gratâ honorificentiâ celebratur. In publicis Ecclesiæ conventibus celebratas fuisse Sanctorum laudes, testantur *Psalmi 105. & 106.* In Novo autem, ut hoc unum afferam, quid aliud est totum Epistolæ ad *Hebr.* caput undecimum, quam perpetua Sanctorum Patriarcharum, Prophetarum, Martyrum celebratio, laudatio, ac veluti solenne panegyricon? Hi sunt quos ipsimet Angeli

celebrant (*Apoc. 7. 14.*) Hi sunt quorum nomina inscripta sunt fundamentis mysticæ illius IERUSALEM (*Apoc. 21. 14.*) Hi sunt ipsa civitas DEI viventis, IERUSALEM cœlestis, myriades Angelorū, conventus primogenitorum qui conscripti sunt in cœlis, & spiritus justorum qui perfecti sunt. 3. Audiamus quid de his præcipiat idem Apostolus (*Heb. 13. 7.*) *Mementote, inquit, præpositorū vestrorum qui vobis locuti sunt verbū DEI; quorū intuentes exitum conversationis, imitamini fidem.* Loquitur enim de Sanctis vitâ jam defunctis. Audiamus denique ipsum *CHRI-
STVM* de muliere illa loquentem cuius extat historia *Matt. 26.* *Amen dico vobis, ubiunque prædicatum fuerit Evangelium hoc in toto mundo, etiam id quod ista fecit, dicetur in memoriam ipsius.* 4. Propterea mos fuit antiquissimus, ut Sanctorum, præsertim Martyrum, nomina & certamina publicè recitarentur. In orationibus Ecclesiæ fiebat eorum mentio, ut consors & conficia fieret eorum. Hæc circiter annum *DOMINICUM* 160. Quemadmodum olim Ecclesia Iudaica in precibus solennibus cùm aliquid à DEO peteret, Sanctos illos

illos nominabat in quos eadem beneficia
DEVS contulerat.

O. B. III. Videtur non opus esse diebus ullis ad id peculiariter designatis. quid enim nobis cum istis festorum vici- bus, cum id quotidie fieri oporteat? R E S P. 1. Recte quidem, si & quotidie tota BIBLIA perlegere, totam rerum sacrarum enarrationem pertexere, totam PSALMODYAM absolvere valeamus: quod non magis fieri potest quam si quis annum in diem contrahere, aut diem in annum protrahere velit. 2. Quid vetat quominus ut certas horas, ita & certos dies certis exercitiis impenda- mus, ordinis & memoriae gratia? Nonne & nos præcipua Christiane Catecheseos capita annuis repetitionibus per singulas Dominicas, totidem distributis sectionibus aut lectionibus, interpretari solemus? Quotidie sanè, quantumquidem id fieri potest, publico cultu recolenda sunt DEI beneficia, quemadmodum super altari semper ardebat ignis; sed cum id simul ac semel præstari non possit, pluri- bus opus est diebus, quorum ut ordinentur vices, Ecclesiastica politia omnino postulat.

O B. IV. Objicitur Quartum Decalogi Mandatum, quo præcipitur sex dierum labor. R E S P. Non simpliciter præcipitur: dicendum potius est, Permittitur. Hæc est sententia CALVINI nostri, Ecclesiarumque GENEVENSIS & GALLICANAE, in *Catechismo suo*, Dominicâ 26. Permittitur autem suo loco, modo, ac tempore. Permittitur, ita tamen ut liceat ex illis sex diebus aliquos, seu ex parte seu in totum, sacris exercitiis tribuere. Permittitur, sed nihilominus videndum est quomodo aut quando possimus piè ac decenter uti Permissionis illius beneficio. Quemadmodum enim mandatum de observando Sabbatho suas interdum patitur exceptiones, ita & Permissio de capessendo labore. Ac minus verendum est, ne propter DEI cultum labor hominum inter mittatur, quam ne propter laborem cultus DEI deseratur.

I N S T A N T I A. Non possunt id homines inhibere quod à DEO conceditur. R E S P. 1. Quid si illud homines pii ac religionis amantes sibimet sponte interdum inhibeant? ac id quidem licet, non ut humanas operas otiosè negligant, sed

sed ut sacras commodiūs exerceant. 2. Sed neque simpliciter verum est quod objiciatur, in rebus adiaphoris. Nōnne enim possunt aliquando Principes pro jure suo ac certis de causis operas ad tempus inhibere, ut sunt agricultura, negotiationes, artificia, &c. Certè, Magistratus GENEVENSIS, præter annua festa, totam civitatem singulis diebus *Martis* ac *Iovis* per certas horas feriari jubet, commeatus, officinas, mercaturam inhibēs, immorigeros etiam mulctare solitus, quod illi dies, præter cæteros, Sacris concionibus audiendis, ac publicis precibus habendis destinati sunt.

Ex his abundè constat, quid judicandum sit de magnorum quorundam viorum sententiâ, dicentium, Dies consecrare, solius esse *D E I.* Id enim verum est si ita intelligas, Dies alios aliis per se sanctiores efficere, neminem posse, præter *D E V M.* Minimè autem tollit potestatem Ecclesiasticam in diebus cultui divino assignandis. Quod testantur festa illa *Purim* & *Encæniorion* apud *IUDÆOS*, quæ non à *M O S E*, ut cætera, sed vel ab Ecclesia, vel à Principibus instituta fuerunt. Sed de hoc dierum Festorum argumento satis.

VII.

DE EPISCOPATV.

UPEREST EPIS-
COPATVS ille
qui nonnullis tanto-
pere displaceat. Im-
pugnari certe nō po-
teat, quin eodem telo
petantur sanctissimi
viri, qui quondam ha-
biti sunt Ecclesiaz lumina, Christianaz rei-
publicaz columna, CYPRIANVS, AM-
BROSIVS, AVGUSTINVS, aliique innu-
meri. Sed, ut veteres omittam, & in hoc
ordine conspicio fortissimos CHRISTI
Martyras, quorum mors preciosa in ocu-
lis DOMINI, RIDLEOS, LATIME-
ROS, HOOPEROS, CRANMEROS, &c.
qui non tantum stigmata DOMINI no-
stri IESV CHRISTI in corpore suo por-
tarunt, verum etiā libaminis instar oblati
sunt super sacrificio et ministerio fidei no-
straz. Memoria corum, tanquam aromata
suffi-

sufficius ad suaveolentiam, tanquam mel, in omni ore suavis est. Quām glorioſi effecti sunt mirabilib⁹ factis suis! *DEVS* pares effecit eos gloriæ sanctorū, & magnificavit eos; dedit eis mandata ad populū suum, cūm audirēt in *Sina* redargutionē *DOMINI* & in *Horebo* judicia ultionis: præfulgebat eorum facies cūm descenderent ē monte. Ornatu apto beavit eos, induitq; perfectione glorioſā, & cōfirmavit instrumentis roboris: circumdedit eos malogratis aureisque tintinnabulis plurimis in circuitū, ut fonaret vox ad gressus eorū, ut fonū ederet qui in tēplo exaudiretur, & memoriale eſſet popularibus ejus. Rationale Iudicij imposuit eis, manifesta veritatis signa, ad monumentū, scriptura cœlata, cum ectypo signo sanctificationis, ut antistites rerū sanctarū eſſent, & ut magnificentia *Levi* eſſet ipsis in seculum. Quid igitur? eos, si viverent, Sæctuario proturbaremus? eos de gradu illo dejiceremus? O Patres, Patres, currus *Israelis* & ejus equites. Revirescat ossa vestra in loco suo. Nos autē, Fratres, ex fructu dignoscamus arborem. Ut enim olim **AARONIS** virga, ita effloruit ac germinavit illorum Episcopatus: ut Cœlum impluit Herbis,

ita eorum verbum fuit tanquam ros. In illorum diebus nubes Tabernaculum operuit, atrium impletum est splendore glorie I E H O V A E, et sonus alarum horum Cherubinorum exaudiebatur quasi vox D E I fortis omnipotentis quum loquitur. Nunc quoque sub eodem regimine beatam se prædicat A N G L I A. Qui enim eundem Episcopatum jam sustinent, eodem spiritu repleti sunt quo priores illi; pallium Eliæ sustulerunt. Implevit D E V S manus ipsorū, eosq; oleo sancto unxit; quod est eis in fœdus perpetuum & eorum populo, tantisper dum futurum est cœlum, ut ei ministrent.

Quæ in hanc sententiam dicturus sum, non ita velim accipi quasi Gubernationem illam Ecclesiasticam, quæ hactenus apud vos locum habuit, quam nunc etiam retinet Ecclesiarum Orthodoxarum magna pars, improbare ausim. Bono zelo ac prudenti consilio instituta fuit. Veriti sunt majores nostri, ne si unus in aliqua Ecclesia aut Provincia cæteris Pastoribus perpetuâ potestate præcesset, magnum hoc pacto crearetur Ecclesiæ periculum. Viderunt enim fore, ut si in apostasiam aut hæresim, quæ in unum facilius

cilius cadit quam in omnes, delaberetur Episcopus, maximum inde detrimentum tota Ecclesia caperet. Quæ ratio necessaria fortassis est temporibus illis ac locis, quibus dominantur Infideles Magistratus aut Principes. Nam si penes unum esset summa rerum, facilior corruptelis pateret aditus. Sed, eo Regni vestri statu, non posse ANGLICANÆ Gubernationis formam à vobis suscipi, minimè censeo: siquidem hanc commendarunt Patres, observavit antiquissima Ecclesia, imò, quod est totius rei caput, instituisse videtur ipse CHRISTVS per Apostolos. Hanc questio- uem alii fusiūs. Ego & brevitati studebo; & rationum pondere, non numero certabo, uno aut altero argumento contentus. Quid enim juvat argumentorū prolixa congeries quæ plerumque aut non ur- gent, aut certè non urgentur, sed indif- cussa in medio relinquunt?

Vrgemus igitur insignem locum *Apos.*
1. & 2. & 3. de septem illis Ecclesiis, quarum
unicuiq. unus assignatur ANGELVS. Huc
ANGELVM interpretatur ANGLIA EPI-
SCOPVM, qui cæteris, hoc est, non tan-
tum plebi, sed etiam Pastoribus aut Sym-
mystis præterat. Cujus sententiae veritas

G 5 ut

ut magis elucescat, agē videamus quibus exceptionib⁹ hanc interpretationem quidam convellere nitantur.

Except. & Resp.

I. **D**ILVTVM est & jampridem explosum eorum somnium, qui hæc ad cœlestes quosdam Angelos referunt. Nec est quòd laborem in confusa interpretatione illa quæ nemini, opinor, hodie arrideat.

II. Angelus, inquis, is est Pastor seu Minister Ecclesiæ. R E s P. Sed in unaquaque illarum Ecclesiarum plures erant Pastores. Quod probo de Ephesina ex Att. c. 20. vers. 17. 28. ibi enim fit mentio Presbyterorum & Episcoporum illius Ecclesiæ. Quinam his nominibus designentur, dicitur inferius. Nunc hoc tantum assumo, fuisse Pastores seu Ministros. De multis aliis idem dici potest. Constat enim fuisse in Antiochenæ Ecclesiæ plures Doctores, Att. 13. 1. In Romana Iuniam & Andronicum, Rom. 16. 7. In Corinthiaca plures Prophetas ORDINARIOS, 1. Cor. 14. 29. In Philippesi plures Episcopos & Diaconos, Philip. 1. 1. In Theffalonicensi plures qui reliquis præerant, monebant, &c. 1. Theff. 5.

12. Cùm igitur in una Ecclesia plures tunc extiterint Pastores, non satis quadrat hæc interpretatio, quæ *Ministrum pro Angelo* simpliciter reddit. Hinc enim sequeretur in qualibet illarum septem Ecclesiarum unum fuisse Ministrum seu Pastorem, siquidem unus Angelus compellatur.

III. Sed quandoquidem negari non potest plures *Ephesi* fuisse *Presbyteros*, jam negas fuisse *Pastores* seu *Ministros* verbi, sed *Seniores*, quales sunt apud nos, fuisse affirmas: ac proinde non posse hinc inferri Pastoris præminentiam in alios Compastores, ut qui nulli erant. RESP. I. At Ego Pastores fuisse probo. Iubentur (*Ait. 20. 28.*) *Pascere gregem*. Num igitur Pastores non erant? Pastores autem quinam dici possunt præter verbi Ministros? Nam verbo pascuntur greges, cuius prædicandi facultas Senioribus nostris certè concessa non est. Sed quid opus est probationibus? repeto superiora, In una Ecclesia fuisse plures Doctores, plures Prophetas ordinarios, quibus accenseri non possunt Seniores nostri. 2. Ac, ut de nostris hisce senioribus dicam, videamus potius quinam ex Scripturis probari

probari possit eorum institutio. Nam hujusmodi *Seniores Laicos* veteri Ecclesiæ prorsus ignotos fuille, sentiunt etiam ex nostris plerique; nec posse invenire familiam suam inter Levitas quorum est ista sortitio. Quod ex Apostolo de Presbyteris duplii honore dignis, infertur, non est satis apodicticū: cur enim eo quod commendantur Presbyteri qui laborēt in verbo, Presbyteros commendari censemus, qui quidē in verbo nō laborent? Notum est quod improbat *Tertullianus*; *Hodie Presbyter, cras laicus*, unde constat, veterē illam Ecclesiā nescivisse anniculos nostros aut biennales Presbyteros. Presbyteri autem quotquot erant, docendi munus sustinebāt. Hoc agnoscit *Calvinus*, *Inst. I. 4. c 4. §. 2.* Habant, inquit, singula Civitates Presbyterorum Collégium, qui *Pastores* erant & *Doctores*. Nam & apud populum munus ducendi, exhortandi, & corrigendi, quod *Paulus* Episcopis injungit, omnes obibant. Illi ex suo numero in singulis Civitatibus unum eligebant cui specialiter dabant titulum Episcopi, ne ex aequalitate, ut fieri solet, dissidia nascerentur, &c. De Senioribus nostris multæ motæ sunt quæstiones, in Synodis **GALLICANIS**. Haec tenus concessa fuerat illis facultas porri-

porrigendi poculum Communicantibus
in Eucharistia: quanquam id manifeste
pugnabat cum verbis Catechismi nostri,
Sect. 55. quā docetur, eorum duntaxat esse
administrare Sacra menta, ac proinde Eucha-
ristiam, quorum est prædicare verbum. Bap-
tizandi quoque jus nunquam illis con-
cessum est. Ideoque anno superiori san-
xit Nationalis Synodus, ne Seniores po-
culum Eucharisticum deinceps admini-
strarent. Ante annos 9. in Synodo to-
tius ejusdem Ecclesiæ *G A L L I C A-*
NÆ quæsumum est de Potestate Clav-
ium, quæ hactenus Senioribus nostris,
multis dubitantibus ac reclamantibus,
tributa est. Cùm enim non possint con-
ferre Sacramentum, cur etiam auferre
possunt? Et cùm solvere non valeant,
cur etiam ligandi partes sibi assumunt?
Num enim potest Senior laicus pœnitenti-
ti dicere, *Annuncio tibi remissionem pecca-*
torum? Respondetur, illos Pastori sub-
servire in exercendâ Potestate Clavium.
At contrà, plerumque fit ut illi contra
sententiam ipsius Pastoris aliquem Ex-
communicent aut etiam Satanae tradant:
cogitur tamen Pastor ex illorum senten-
tia,

tia, non ex sua, reum condemnare. Imò ipse Pastor eorum foro subjicitur; adeò ut plerique ex illis in eo positam esse putent Presbyteratus sui summam, ut Pastores suos perpetuo increpant, seu potius vexent, præsertim si qui à cauponis & plebis colluvie ad illud conscientiarum tribunal evanantur: tunc enim videre est vel opiliones & subsequas Doctoribus suis petulanter insultantes: ac cum ut *A A R O N* & *H V R M O S I S* precantis, ita hi pastoris orantis manus sustentare debeant, nihil non moluntur quo ipsum de gradu suo tandem aliquando deturbent. Hoc hominum genere nihil tumentius, nihil existatius Ecclesiæ. Se primipilares in Ecclesiæ castris ostentant, qui vix inter lixas calonesque locum merentur: res sanctissimas contrectare ac Ephod coram *D O M I N O* gerere non verentur, cum vix digni sint qui *G A B A O N I T A R V M* munere fungantur, ad putanda ligna & hauriendam aquam pro cœtu & altari *I E H O V A E*. Multa sanè quotidie nobis hinc occurunt incommoda. Omitto quām parum curet horum maxima pars Presbyteratum suum. Annuæ functionis,

ctionis, aut certè vacationis terminum avidius expectant: cuius permanentis qualitercunq; officiis, PRESBYTERALIS viri nomine gaudent. Sed jam diluimus Exceptionem illam, Illius Angeli Præsidentiam non respicere nisi Seniores Laicos. 3. Et, ut darem, fuisse Seniores aliquos Laicos in illis Ecclesiis, num tamen inde sequitur, nullos in singulis illis Ecclesiis fuisse Pastores præter eum qui Angelus dicitur? Contrarium à me probatum est suprà.

IV. Possumus, inquis, exponere Angelum, id est, Angelos illius Ecclesiae. R E S P . Quorsum vim facimus Apostoli verbis, seu potius ipsius CHRI-
STI? Compellat ille Angelum, non Angelos; unum, non plures. Si plures compellare voluitset, quidni Angelos Ephesinos diceret? cur unius meminit? cur ad personam singularem perpetuò dirigitur oratio? Nec est verisimile competere singulis aliis quæ uni cuidam perpetuò tribuuntur, ut cum dicitur tepidus, cum prædicatur ejus constantia, &c. Quæ omnia in pluribus omnino ac semper similia vix reperiuntur. Quicquid sit, ego

CHRI-

C H R I S T I verbo ipsissimo innitor; te illud sententiae tuæ accommodare non potes nisi mutato singulari numero in pluralem.

V. Per unū Pastorem omnes alii Pastores compellantur. **R E S P.** Non modo Pastores, verum etiam quilibet ex plebe. Num igitur quilibet ex plebe dici potest Angelus? num reliquis quibusvis ex populo tribuitur eadem potestas quæ Pastor? Compellentur & reliqui Pastores, non tamen sequitur habere ipsos eandem potestatem cum eo cui plus oneris imponitur quam cæteris, ut cui tota Ecclesia commissa sit.

V I. Pastor ille non tamen reliquis Pastoribus præterat. **R E S P.** 1. Si plus juris non habebat ille quam cæteri, cur cæterorum omnium culpa ei tribuitur? 2. Si omnes ex æquo eundem gradum obtinebant, cur unus præ cæteris Angeli nomine insignitur? quomodo sciri potuit quisnam esset Angelus ille, siquidem ex tua sententia plures eodem loco habebantur? 3. Sed nobiscum aperte sentit MAR-LORATVS noster in Apoc. c. 2. *Non populum, inquit, aggreditur Ioannes, sed Principem Cleri, utique Episcopum.* **B E Z A** quoque

Annot.

Annot. in Apoc. 3. Angelo, id est, Propterea,
quem oportuit imprimis de his rebus admoneri.

VII. Præsidentia illa seu Præmin-
 nentia non fuit Potestatis. R E S P. 1.
 Quæro num possit Angelus hæc apud
 plebem agere quæ ipsi præcipiuntur, ni-
 si habeat Potestatem & autoritatem in
 plebem? At non tantum in plebem ju-
 betur animadvertere, verum etiam in
 Presbyteros: Ergo & Potestatem in eos
 habeat, necesse est. 2. Qui fieri potest
 ut Pseudoapostolos discernat, de falsis
 Doctoribus judicet, malos, quicunque
 tandem illi sint seu plebeii seu Presbyte-
 ri, amoliatur, totius Ecclesiæ curam su-
 stineat, de cæteris omnibus rationem
 redditurus sit, si nihil Potestatis habeat
 in ipsis, si eisdem ipse subjiciatur, si ni-
 hil aliud pronunciare possit quam quod
 illis libuerit decernere? Aliud sane do-
 cet Apostolus, Heb. 13. 24. Obedite Præ-
 positis vestris; quia vigilant pro animabus
 vestris, ut qui earum rationem reddituri sunt.
 Hic querere velim ab iis qui Pastori in
 Seniores nullam Potestatem concedunt,
 annon Seniorum etiam seu Presbytero-
 rum animæ Pastori creditæ sint?

VIII. En ultimum effugium. Non fuit perpetua illorum Præsidentia. RESP. Quandiu igitur durare debuit? quis terminus erat vicariæ illius & succidaneæ Gubernationis? num hebdomadaria fuit? num bimestris? num annua? Nostrum quidem fuerit id probare. Sed, 1. Defunt probationes, iirò conjecturæ, 2. Reclamant omnes Scriptores. Nam præter *POLYCARPVM
S MYRNENSEM* Episcopum, ab ipso *IOANNE* ordinatum, qui supra 70. annos præfuit illi Ecclesiæ, constat & alios dignitatem illam ad exitum vitæ suæ retinuisse. 3. Si rationibus contendere oporteret, videtur fixa & perpetua Præsidentia præstare desultorio ac circulari regimine. In illa enim minus est periculi quam in cursoria & volubili Gubernatione.

Iam igitur habemus quod probandum suscepimus, Fuisse in una Ecclesia Pastorem cui data est prærogativa Potestatis supra cæteros ejusdem Ecclesiæ Pastores. Ac duo hinc consequuntur notabilia, 1. hanc gubernandæ Ecclesiæ formam ratam ac solemnem fuisse Aposto-

Apostolorum temporibus, 2. ab ipso *D E I F I L I O* commen-
datam & confirmata.

Potestatem illam *T I M O T H E O*
ac *T I T O E P H E S I* ac in *C R E-
T A* datam fuisse, patet ex *1. Tim. 5.*
& *Tit. 1.* quibus locis Presbyteros
constituere & in jus vocare jubentur.
Reliqui te, inquit Apostolus, *in Creta*,
*ut constituieres Presbyteros in qualibet Civi-
tate.* Et, *Adversus Presbyterum accusatio-
nem ne recipias nisi sub duobus aut tribus
testibus.* Solemus *Excipere*, *T I T V M*
& *T I M O T H E V M* Evangelistas
fuisse, quod munus quia fuit Extraor-
dinarium, nunc quoque desit. Sed
Respon. Impositio manuum non fuit
pars Extraordinarii inumeris: Ut enim
in Evangelistarum munere quædam
fuerint Extraordinaria, tamen Extra-
ordinarium non est Imponere manus,
constituere Presbyteros, ac de iisdem
dignis aut indignis judicare; alioquin
hæc hodie nulli liceret usurpare, si
quidem una cum Evangelistarum mu-
nere jampridem cessassent.

Ac proinde nulla est Exceptio. Sic

H 2 igitur

igitur argumentari possum. Hæc Potestas Imponendi manus, constituen-
di oppidatim Presbyteros, ac eosdem
Judicandi, aut fuit Evangelistarum
propria, aut cum aliis Presbyteris com-
munis. Vtrum eliges? Non prius,
nam etiam hodie durat hæc Potestas,
quanvis nulli adsit Evangelista. Non
posteriorius; nam etsi erant in *E P H E-*
S I N A Ecclesia & in *C R E T E N S I*
Presbyteri multi, non tamen illis hoc
concedit *P A V L V S* ut Presbyteros
vel constituant vel exauctorent. Si ta-
men hoc potuissent, cur illis hoc de-
negatur? *E X C I P I E S* rursum; Et-
si non potuerint id soli Presbyteri præ-
stare, potuisse tamen adstante ac præ-
sente Evangelista. *R E S P.* 1. Ergo
nec hodie possunt Presbyteri Presbyteros
constituere aut judicare, nisi adsit
Evangelista; quod quidem absurdum
est. 2. Vnde constat, Presbyteros in
has partes *T I T O* ac *T I M O T H E O*
advocatos aut adscitos fuisse? Con-
cludas oportet, hæc *T I M O T H E O*
aut *T I T O*, non tanquam Evangelisti,
sed tanquam Episcopo, concele-
sa &

sa & mandata fuisse.

Hanc Gubernationem ab Apostolorum ætate constitutam esse, ostendit perpetua Episcoporum successio; quorum seriem deduxit *EVSEBIUS* in quatuor summis totius orbis Ecclesiis, *HIEROSOLYMITANA*, *ANTIOCHENA*, *ROMANA*, & *ALEXANDRINA*, ad sua usque tempora; *HIEROSOLYMITANOS* Episcopos à *JACOBO*, *ANTIOCHENOS* à *PETRO*, *ALEXANDRINOS* à *MARCO* inchoans. *TIMOTHEVM* in *EPHESINA* Ecclesia subsecuti sunt alii deinceps Episcopi. *SYNOD. CALCED. ACT. XI.* A Sanlo *TIMOTHEO* usque nunc *xxvii.* Episcopi facti, omnes in *EPHESO* ordinati sunt. *TERTVLLIANVS DE PRÆSCR. AD HÆRET. SMYRNAORVM* Ecclesia *POLYCARCVM à IOANNE* conlocatum refert; sicut *ROMANORVM CLEMENTEM à PETRO* ordinatum edit; proinde utique & ceteræ exhibent quos ab Apostolis in Episcopatum constitutos Apostolici seminis traduces habeant. Omitto *NICENI*

Concilii testimonium maximi pondoris, quo assertur, ejusmodi Gubernationem esse non Novae Institutionis, sed Antiqui Moris. Sanxit insuper idem Concilium (ut refertur à RUFINO ECCLES. HIST. LIB. I. CAP. VI.) Ne in una civitate duo sint Episcopi. Sed & longè ante NICENVM Concilium CORNELIVS EPISCOPVS & Martyr, de NOVATI dogmate loquens, (ut testatur EVSEB. LIB. vi. CAP. xlvi.) Index ille Evangelii ignoravit unum esse debere in catholica Ecclesia Episcopum, in qua non nescis Presbyteros esse quadraginta sex. CHRYSOSTOMVS ad illa PAUL. LIB. verba, EPISCOPIS ET DIACONIS QVI PHILIPPIS SVNT. Quid? an unius civitatis multi erant Episcopi? nequaquam; sed Presbyteros isto nomine appellavit. Tum enim nomina abhuc erant communia, atque ipse etiam Episcopus vocabatur Diaconus. (Imo PETRVS cum esset Apostolus, se tamen Presbyterum appellat; quæ vocabuli communio nō tollit Apostolatus præminentiam in Presbyteros. Idem de

de Episcopo dici potest.) **T H E O-**
D O R E T V S, O E C V M E N I V S,
H I E R O N Y M V S idem affirmant in
 hunc locum, negantes fieri potuisse ut
 unius civitatis multi essent Episcopi.
Vnus in qualibet Ecclesia semper totius
exercitus Christiani ducatum sustinuit.
Vnus semper in singulis Ecclesiis supra
cæteros Pastores eminuit Pastor, quem
E P I S C O P U M, id est, summam &
exuperantissimum dixere. Nec est ve-
 risimile, Patres illos qui partim Apo-
 stolorum ætatem continuò exceperunt,
 partim ipsos Apostolos coram vide-
 runt, & ab iis vivæ vocis oraculo edo-
 cti & instituti fuerunt, aliam Guberna-
 tionem invexisse in Ecclesiam, quām
 quæ à sanctissimis Magistris commen-
 data & sancta fuerat. *Vtile erit* (inquit
C A L V I N V S, I N S T I T. L I B. IV.
C A P. I V.) *in his rebus veteris Ecclesiæ*
formam recognoscere, quæ nobis divinae in-
stitutionis imaginem quandam oculis repræ-
sentabit. Tametsi enim multos Canones edi-
 derint illorum temporum Episcopi, quibus plus
 viderentur exprimere quām sacris literis ex-
 pressum esset, ea tamen cautione totam suam

œconomiam composuerunt ad unicam illam
verbi D E I normam , ut facile videas,
nihil fer'e bac in parte babuisse à verbo
D E I alienum.

Ab hac regiminis Ecclesiastici for-
mâ qui tantoperè abhorrent , memi-
nitse oportuerat , eam à D E O singu-
lis Ecclesiæ cœtibus constitutam fuisse , in Patriarcharum gente , in Pro-
phetarum choro , in contribulum Le-
vitarum orchestra , in Ministrorum fa-
milia : Dedit enim alios Apostolos , alios
Prophetas , alios Pastores , Doctores , &c.
Ac negari non potest hunc esse pulcher-
rimum ordinem , ut in singulis Ecclesiis
unus Protomylta cœteros antepolleat ,
eolq ie moderamine suo complectan-
tur ; illi vero circumstent eum tan-
quam stipites palmarum .

O B I E C T . *Magnates* , in-
quit C H R I S T V S , potestatem
exercent in subditos , verum non ita erit
inter vos . Rursus PASTORES monet
P E T R V S , pascant gregem , non ut do-
minantes in hereditatem D O M I N I .
Præterea , fastum sapit Episcopalis
illa potestas , & humilitati pastorali
mini-

minimè congruit. R E S P. Quid inde? Ergo nulla potest esse Potestas alterius in alterum, in Ecclesia? minimè. Nónne Potestatem habuerunt Apostoli supra reliquos Pastores, Evangelistas, Doctores? Nónne Potestatem habet Pastor quilibet supra gregem? *CHRISTVS* igitur ac *PETRVS* non paternam sed herilem, non Pastoralem sed Civilem Potestatem Pastoribus adimunt; Civilem, inquam, Dominationem, quæ vim habet cogendi ac coercendi fœnis civilibus, damno, vinculis, exilio, morte, &c. Nec nos *MOSIS* baculum cum *ARONIS* thuribulo confundimus; Ecclesiam non quidem Dominio, sed tamen Iudicio regi oportere affirmantes. Alioquin hæc omnia non solis Episcopis, sed cæteris quoque Pastoribus objici possent. Morosi quoque sunt qui vel in meris vocabulis & appellationibus fastum nescio quem latere suspicantur: quasi Seniorum ipsorum appellationi non possit idem affingi, cum à Senioribus fluat *GALLICA* vox *SEIGNEVRIS*, quasi dicas

H 5 Seni-

SENIEVR. Sed hoc ludere potius
est quam serio agere. Facili sat sanè *Romanorum* Episcoporum fastus, quorum
tyrannica impotentia, cui modificari
oportuerat, templi pinnaculum inse-
dit, & in summo puluinari locata, sece-
nubium tenus altissimè sublimavit. Il-
li se altitudine lucifero, dignitate Vir-
gini, autoritate *D E O* pares, poten-
tiā Creatores ipsius Creatoris impiè
jactant. De nobis autem sic reputet
homo ut de Ministris *C H R I S T I*.
T I & dispensatoribus mysteriorum
D E I. Non probantur qui fimbri-
ati phylacteria dilatant. Si quis in-
cessu gestuosus, striata fronte supercilio-
sus, superbiae capillatio suspensus, à
Diabolo confoditur, Episcopum non
agit, sed episcopatum deprimit. Atqui
non est ob personæ vitium damnanda
muneris præstantia. Nec enim homi-
num crimina, sed Officiorum discri-
mina hīc spectamus. Non quæri-
mus gloriam à filiis hominum. Su-
mus tamen gloria ipsius *C H R I S T I*,
Ecclesiæ paronymphi, Christianorum
coryphæ, animalia oculata *D E I* thre-
no

no adstantia , stellæ mysticæ , lux mundi. Præfecit nos D E V S gentibus ac regnis ad extirpandum & demoliendum , ad ædificandum & plantandum : et si arma militiæ nostræ non carnalia sunt , sed potentia divinitus ad eversionem munitionum. Nobis obaudient ipsi cœli , & habemus potestatem claudendi ac aperiendi. Quam pulchri pedes evangelizantium pacem ! Quò magis execranda est multorum , qui etiam pii audire volunt , superba protervia , apud quos D E I Minister non Pastoris venerandam faciem , sed potius servuli sordidam personam sustinet. Mansueti sumus in gregibus nostris , ut si nutrix foveret liberos suos. Quicquid nostrum est , id illis tribuumus ; gratumque nobis est impertiri eis non solum Evangelium , sed nostras ipsas animas. Sæpe etiam contumeliam patimur ut morti addicti , & spectaculum sumus mundo , Angelis & hominibus. A nostris tamen contemnimur tanquam fordes et quisquiliæ , habemurque tanquam fax et colluvies insimæ plebis. Plus oneris certe quam hono-

honoris sustinemus.

Sed & illud vobis absurdum vide-
tur, uni Episcopo plures subjici Eccle-
sias, cum tamen non valeat unus tan-
to negotio sufficere, ut qui non pos-
sit singulis locis adesse ad quæ convenit
Ecclesia. Verum & nos singulis Ec-
clesiis suos Pastores assignandos esse
censemus; (quoniam in GALLIA
nostra pluribus Ecclesiis unus interdum
tribuitur, ita cogente necessitate) at
pluribus Pastoribus unum quendam
præfici posse affirmamus; ita ut in to-
ta Provincia multi distributis Ecclesiis
partiarias agant custodias, suo quique
oneri subjuges, unus autem ceteris
præsit, & ad gubernacula sedeat. In
quo superpondio nulla est ponderis ini-
quitas.

Porrò, nullius momenti sunt quæ
insuper objiciuntur. De Vestibus Ec-
clesiasticorum hominum movetur quæ-
stio. Hic certè cavendum est ne quid
animadvertatur i. Iudaicum ac Super-
stitionem. Infulas, amiculum, pecto-
rale, cidarim, tunicas tessellatas, bal-
theos, stolam, et quicquid est hujus-
modi

modi, valere jussit Christiana simplicitas: haec cum *Iudaismo* consepulta fuerunt. 2. Luxurians ac superbiam praeferebant. *Romanæ* meretrici ne invideamus hyacinthina sua et coccinea insignia: muricis Tyrii conchyliato ditenentur induit satellites ejus; tyarati & malabathrati appareant, bullatis rheno-nibus ac limbis puniceis conspicui et trabeati. 3. Indecorum. Ut enim non convenit candidatis ad exequias, pullatis ad nuptias prodire; ut inter purpuratos linteatum, inter alabastra censorium et hirsutum esse non decet, ita et *Pastoribus* in vestitu habenda est ratio decori. Ut Senatori latus-clavus, non ephebica chlamys competit, ita nec Ecclesiastico viro paludamentum Imperatorum aut toga palmata. Ridiculi *Pontificii sacrificuli*, qui calamistrati syrma et siperium scenicum praferunt. Sed et ex nostris non paucis decorum non satis servant, qui *Pastorem* in ipso procinetu et ascensu sacri suggestus non patiuntur vel talari ueste indui. Videndum igitur quid maximè deceat. Vester autem *Pastores*

ANGLI non ad Superstitionem, non ad ostentationem, sed ad decorum referunt.

Divitias eisdem objicitis, res extraneas, quarum neque laus in penuria, neque culpa in copia consistit. Sed divinae vocationi videntur obstatæ divitiae. Verum & Christiani quotquot sunt, valedicant divitiis, ut quæ ipsis impedimenta futura sint. Non aridebit illud istis hominibus qui Pastoribus suis temporales DEI benedictiones invident. Opulentia in ABRAHAMO fidelis fuit, in LOTHO justa, in JOBO pia, in SOLOMONE sapiens. Non obstarerunt sanctissimis DEI servis copiosa pecunia, numerosa præstolantium servorum famulatio, opipara supellex, prolixa res familiaris, aurea lacunaria. Imò divitiarum beneficio se hospitales præbuerunt, quibus si caruissent, hujuscce virtutis laudem nunquam fuissent consecuti. Ita et Pastoribus non tam opes quam hospitalitatis exercenda facultatem adimunt isti homines. Quos meminisse oportuerat præcepti Apostolici

stolici jubentis Episcopum esse Hospi-
talem. Quinam enim erga peregi-
nos et extraneos munificus et laetus
esse possit, qui vix sibi suisque alien-
dis sufficere queat? Non opulentia
damnanda est, sed avaritia. Nec dap-
silis copia per se nocet, nec inulta
pauperies per se juvat. Non si quis
divitias possidet, sed si ab iisdem possi-
detur, ideo culpandus est. Aureo-
rum folles incubans, et peculio inser-
viens, in Diaboli laqueos præceps im-
plagatur. Cæterum, fidissimis *CHRI-
STI* Ministris potest-ne nimium tribui
præmium, pro tot suscipiendis labori-
bus, pro tot exantlandis ærumnis, pro
muneris præstantia et utilitate? Vr-
get agmen illud quotidie contra ipsos
insurgens, cura Ecclesiærum; sui-ipsius
obliviscuntur ut se totos vobis impen-
dant: dicit illorum unusquisque de pa-
tre suo et de matre sua, non respicio
eum; fratres suos non agnoscunt, et
filios suos non recognoscunt, quia ob-
servant sermonem *D O M I N I*, et
sœdus ejus custodiunt: ambulant in
via lacunosis incilibus voraginosâ, sub-
luviæ

Iuvie cœnosâ lubrica. Ex iis multi ad-
versus feras pugnant *Ephesi*, serviens
tes *D O M I N O* cum lachrymis
multis & tentationibus; in omnibus
se approbantes ut *D E I* Ministri, to-
lerantiâ multâ in afflictionibus, in la-
bore, in vigiliis; in puritate, in scien-
tia, in longacimitate, in charitate
non dolosâ, in Spiritu Sancto, in ser-
mone veritatis, in virtute *D E I*, per
arma justitiae, à dextris & sinistris; per
gloriam & dedecus, per convicia &
laudes: versantur in periculis, gen-
tium, civitatum, falsorum fratrum.
quis infirmatur, & illi non infirman-
tur? quis scandalizatur, & illi non
uruntur? Succensent tamen multi
quod *C H R I S T V S* in nobis
unguento nardi perluitur; pauperibus
has lauticias optare videntur; pauperes
tamen revera non curant, sed hic est
illorum avaritiae & cupiditatis effectus.
O Christiani (de quibusdam loquor)
non habitatis angustæ in nobis, sed an-
gusti estis in visceribus vestris; os no-
strum apertum est erga vos, cor no-
strum dilatatum est. Hos homines si
audias,

audias, Pastores ad perulam cogendi
 sunt, tanquam extremæ fordinis circum-
 foranca mendicabula. Audire mihi vi-
 deor I U L I A N U M illum Apostolam,
 qui se Christianis optimè consulere di-
 cebat cum eis paupertatem optaret,
 quod ad eam C H R I S T V S eos hor-
 taretur. Hi certè cum sub teclis aureis
 degant, Arcam tamen D E I volunt
 habitare in tentoriis. Panes Proposi-
 tionis, ceteraque quibus obsonan-
 dis sunt Levita, malunt in alienos usus
 profundere quam Sacerdotibus trade-
 re. Hinc fit ut isti, qui se tanquam
 zelotas ostentant, Sacro-Sanctum Evan-
 gelici Ministerii munus humilius esse
 putent quam ut illud ambiant. Paupe-
 rior est R V T H quam quæ ipsis nu-
 bat. Pastorali cathedra non modo sel-
 las curules, verum etiam officinas ton-
 strinalque præferunt. Imò si quis in-
 terna Vocatione ad id stimulatum se
 senserit, illico paupertate deterritus, in
 T H A R S I M se recipit à facie D O-
 M I N I . Vident Pastorum pauper-
 tinas pannosæ que reculas & breve gur-
 gustiolum. Vident eorum liberos qui

parentibus alimentisque simul orbati,
 stipes in triviis erogare, tanquam for-
 tunæ decernina, sæpius coguntur.
 Laus D E O ; sicut abundant in nobis
 percessiones C H R I S T I , ita per
 C H R I S T V M etiam exundat con-
 solatio nostra. Illud tamen minimè
 potest excusari quod in Ecclesiis vel
 opulentissimis etiam nunc animadver-
 timus. In his videoas Ministros re an-
 gusta domi & numerosa prole onera-
 tos, eorum frugalitati & parsimoniae
 non sufficientibus tenuissimis stipendiis ,
 vel ad mercaturam vel etiam ad
 sordentia supplementa exquirenda un-
 decunque adigi ; ita ut Ministerio ver-
 bi nequeant toti simul incumbere . Ut
 quid opes nobis objiciuntur , quas fa-
 crificulis suis idololatræ , bucconibus
 & abdominalibus immensa profusione
 largiuntur ? Comedunt Prophetæ lu-
 corum de mensa I E Z A B E L I S ; epu-
 læ paropsidibus apponuntur, quas col-
 lunctionibus transvorant & abligu-
 riunt helluones A P I C I I , B E L I S
 Sacerdotes. Num ergo succensendum
 est si quis C Y R V S Levitas D O M I -

NI magnificis ornare velit honora-
riis, quos excipi oportet ut Angelos
D E I, imo ut ipsum **I E S V M**
C H R I S T V M? doletis si quis visce-
ra nostra refocillet? Videte **G A L A-**
T A R V M encomium à **P A V L O** ce-
lebratum, eos, si fieri potuisset, ocu-
los suos effosso daturos ei fuisse.

Est quòd agat **D E O** gratias tota
B R I T A N N I A, qui Pastores ei de-
dit officii sedulos, qui expurgitè mu-
nus obeunt. Hi sunt, Ecclesia, sti-
patores tuorum laterum, atrienses cu-
bile tuum tutela pervigili circumstātes,
infausta omnia protelantes: nocturnas
eorum curas invadit tui zelus; oculos
non demittunt ad soporem, sed incon-
nivæ vigiliæ addicti, in perpetuam lu-
cem excubant: orthium canunt &
classicum personant adversus hostes
tuos, spirituales nequitias. Magni
certè oneris pondus iis impactum est:
pastinandus ager scruposus, aratro ir-
ritus, frumento piger: meras rupinas
& senticeta colunt; per Syrtis æstu-
infestos navigandum. Qui segnius
hic operatur, qui manibus insinuat,

tanquam solutus ab officiis nexibus, altius stertit, rerum sacrarum non satagens, nihil amplius est quam rudera-rium cibrum. At vero qui perdius & pernox commissæ provinciæ fidem tuetur, regni DEI fines usque & usque proterminare studet, cuncta re-rum gnaviter emolitur, ne multifariam rimis hiantibus quassa navis submerga-tur, honore summo dignus est. Vi-derit igitur Episcopus, ne autoritate ma-gis quam scientia & virtute cæteris an-tistare videatur. Viderint & cæteri Pa-stores ut sint revera VIDENTES, Eccle-siæ jubar, summa sapientiæ cacumina cinnameos odores spirantia, ut qui alios cœli penetralibus intimare de-beant, eis sacrarium pandere, myste-ria enodare, ferocibus moderari, mor-bidis mederi, egenis opitulari; con-vertere cor patris ad filium, & immo-rigeros ad prudentiam iustorum. Ob-testatur P A V L U S in conspectu DEI et DOMINI I E S U C H R I-S T I, ut se dignos tanto munere præ-stent. Dent operam, ut potentes in Scripturis, linguam eruditorum ha-beant

beant, quâ sciant tempestivè loqui de-
fesso, animas verbi cassibus implicare,
oratione plaudere; linguam igneam,
ut eorum sermo tanquam fax ardeat,
ut Cherubini gladio flammeo fulminei,
bona C H R I S T I fragrantia sint
D E O in iis qui servantur & in iis qui
pereunt; labias ambrosio rore purpu-
rantes; verè B O A N E R G E S , qui
bombis gravibus tonitruum sonoras
voces jinitentur, quæ cœli lacunaribus
illisq; reflectantur & controversim re-
sultent. Væ nobis, quia polluti sumus
labiis; D E V S tamen idoneos fecit
nos ut simus Ministri Testamenti novi,
quo munere nihil augustius: nam si
mortis Ministerium in literis positū &
informatū in lapidibus, fuit gloriosum,
adeò ut nō possent intētis oculis intueri
filii ISRAEL in faciem MOSIS prop-
ter gloriam ipsius, qui non potius glo-
riosum erit Ministerium Spiritus? Sed
huic eminenti scientiæ conscientiam su-
periorem addamus. Hæ in omne dec-
cus parilance conquadrant. His doti-
bus ornatus si fueris, homo D E I ,
eris tanquam sal terræ, tanquam olea

in conspectu DEI progerminans frumentum, tanquam cupressus exaltata ad nubes, tanquam germinem LIBANI diebus aestivis, tanquam flos rosarum novarum, tanquam lilia ad ripam aquae, tanquam ignis & thus in acerra, tanquam instrumentum ex auro solidè malleatum, tanquam astrum matutinum inter nubes, tanquam Luna plena, tanquam Iris variegatis coloribus perlungens nebulas gloriae, tanquam Sol refulgens in templo Altissimi, tanquam fulgur ignes clariscantes oculis convibrans. Exemplo nostro non minus quam doctrinam optimatur Ecclesia. Ut igitur rem sacram acturi Sacerdotes lavabantur in labro aeneo, ita & nos N A Z A R A E A T V M nostrum glorificemus, induamurque justitiam, tanquam filii L E V I , igne conflante purgati. Sumus natura homines, conditione mortales, officio Angeli, munieris sublimitate ab aliis discreti: ita ut, etsi omnem animi humani faciem, omnia placamenta vel irritamenta pati, & angore contrahi & alacritate gestire nobis contingit, Angelorum tamen con-

conditioni nos conciliet Officii nostri
præstantia. Sanctimonie nisi studea-
mus, nihil aliud sumus quam Absyn-
thium Stella quæ puras veritatis aquas
amaritudine sua inficit, de sede suâ
peñsum dejecta. Quapropter, eorum
qui ad munus illud evchendi sunt, de-
lectus habendus est. Quia in re sum-
mopere laborantem video I A C O -
B V M P R I N C I P E M vestrum.
Non ille, quod tamen olim D A V I -
D I contigit, bobus conjugibus Ar-
cam vehendam permittit, non rupico-
nibus & bajulis, sed Levitarum hu-
meris gestandam imponit; viros huic
muneri præficiens ætate graves, do-
ctrina illustres, facundia cultos, mo-
ribus probos, pierate conspicuos. Non
hic privilegium loci, non secta nata-
lium, sed scientiæ laus attenditur. Ni-
hil obstitit quominus inter Prophetas
confideat A M O S, quamvis fuerit in-
ter pecuarios, bubulcus et perqui-
rens sycomora: vel à navigiis et telo-
niis ad summum Ecclesiæ fastigium
erecti sunt Apostoli.

Hanc de Episcoporum officio di-
I s t a t i o n e

tationem fausto voto concludam, ut quandoquidem dedit eis mandata sua potestatemque judiciorum de fœderibus suis, eos SPIRITU suo induat. THVMMINI Tui, DEIS, & VRI^m Tui penes eos; docebunt I. RAELEM testimonia Tua in atriis Tuis; apponent suffitū ad nares Tuas, et holocaustum ad altare Tuum. Benedic, IEHOUA, copiis eorum, et opus manuum eorum grato animo suscipe.

Cætera de quibus litigant nonnulli, quia minoris sunt momenti, hic non attingo. Quid supereft, SCOTI fratreſ, niſi ut concordiaſtudeamus? In fidei veritate meritò gloriāmini: hæc est vis vestra, quæ non in ossium ſoliditate, non in muſculorum vigore, non in brachiorum robore, ſed in hujus capillitii præſtantiaſt confiſtit. Huc ſi accedat concordia, ſi terra veſtra unius fuerit labii, fortis eris & lacertoſa, Ecclesia BRITANNICA, mifericordia & veritas obvia- bunt ſibi. O quando tandem illucescer illa dies cum noſtris hiſce diſſidiis fi- nis

nis imponetur ! exultabunt ossa nostra. Nolite igitur *CHRISTI* tunnicam discindere, quam vel aleatores ad pyrgum vocare maluerunt. Nolite infantem gladio discorditer discerpere ac dilaniare, quem in columem servari praestat. Nolite piiis dolorem, adversariis cachinnum ciere. Multi, scio, bono zelo ducti de his contendunt; alii autem seu rei privatæ amore, seu malii affectus vertigine correpti. Hi sunt in agapis vestris maculae ac propudia, nebulæ à turbine agitatae, fontes aqua carentes, arbores emarcidæ, undæ maris effractæ, erraticæ stellæ, in contradictione *CORAH* perituri. Adversus malos mores, adversus vitia hujuscè seculi potius dimicemus : hic, hic infundandum est. Audi, Ecclesia SCOTICANA, quibus verbis cum te, tum ceteras Ecclesias *CHRISTIVS* hodie compelleret; Ni vi operatua, tuuit que laborem & patientiam, laborasti pro nomine meo; sed est mihi aliquid adversus te, quod tuam illam charitatem dereliquisti; quare, memento unde decideris & relipisci. Vide ne tanquam

sicus sterilis, *CHRISTI* maledictione perculsa tandem arescas. Intuere hujus ætatis faciem, undique occurserunt terriculamenta. Inter se ventorum prælia carentur, & disjectis nubibus fulminat cœlum, & tempestates inter se serenæ hybernæque confligunt, minicant ignes, mugunt tonitrua, effervescent æstus toto salo, cœlique potestates jam concuti videntur. A Gentibus calcatur sancta Civitas. Iacet in pulvere filia *S I O N I S*, spiritum rebulliens & in multo sanguine palpitans, lugent ejus viæ, incendio prostratae sunt ejus portæ: sedentes humi conticescunt seniores, capita sua perspergunt cinere, demittunt in terram caput virgines, toronderunt comam suam, & extollunt in excellis lamentationem. In plerisq; e locis ad salices citharas nostras, miserandam appendicem, suspendimus; involvimus Testimonium, suspiriosis plangentes ululatibus. Vitam vivimus invitam, penè non-vitam; deficiunt lachrymis oculi nostri, intulenta fiunt viscera nostra, & effunditur in terram jecur

nostrum propter dolorem filiæ populi
 nostri. Cui comparabo te, filia I E-
 R V S A L E M ? contritio tua magna
 velut mare. non jam N O E M I , sed
 M A R A diceris; D E V S enim amaritu-
 dine te implevit ; immisit ignem in
 ossa tua , dejecitque è cœlis in terram
 ornatum I S R A E L I s. Fastu regio-
 tonans A S S U R , Sanctorum Sancta
 proculcat , stellas dejicit , & contra
 exercitum cœli sese magnificat. Insur-
 gunt unà G o g & M A G o g , &
 gladios jam de proximo congerunt,
 jugulum nostrum petentes. I O S E-
 P H I vestem videoas non hirci sed fi-
 delium sanguine delibutam. Lætare,
 S C O T I A , quæ tantis malis non sub-
 jaces. Mementote , fratres , & die-
 rum præteriorum quibus magnum
 afflictionum certamen sustinuitis , à
 quo tandem liberati , secura quiete
 fruimini. Iacuistis inter lapides foca-
 rios, fuligine & atrore maculati: jam
 autem similes estis alis columbae tectæ
 argento , cujus pennæ sunt ex fulvo
 auro. Subsiliérunt colles tanquam su-
 brumæ pecudes , nunc immota pax in
 ta-

tabernaculis vestris, & in portis vestris
judicium pacis. REGEM enim præ-
fecit vobis DEVS sub quo proferunt
montes justitiam. Hic palpebris non
indulget somnum, sed in LEGE
DOMINI noctu diuque ver-
satur. Hujus sapientia major quam
omnium ORIENTALIVM & AE-
GYPTIORVM; anima ejus obtegit
terram, impletque parabolis. Hic ti-
bi fuit ut quum lucente mane oritur
Sol, ut mane non-nubilo herba tenera
existit è terra, à splendore post pluviam.
O beatum regnum! O beatum solium!
Cedrus es in HEDENE horto DEI,
pulchra ramis, virgultis umbrosa,
quam aquæ educaverunt: in ramusculis
Tuis nidificant aves cœli, & sub ra-
mis Tuis pariunt agri animantia: nulla
arbor tibi similis; Tu Cherub es in
monte sancto DEI, & inter lapides
ignitos ambulas. Perge in FIDEI
DEFENSIONE. Ita TE, IA-
COBE REX, stipantes Angeli
custodiant, floreatque diadema tuum.
Ita qui Te balteo cinxit DEVS odo-
retur omnia munera Tua, exaudiat

vocem tuam ē cœlis sanctitatis suæ. Ita filius lumborum tuorum in secula vivat. Donec ceciderit BABYLON, ini-
mica tua, & in ea recubent tragopan-
nades & struthiones deserti, deduca-
turque in sepulchrum strepitus nablio-
rum ejus, his votis D E V M appreca-
bimur.

Vobis autem, dilectissimi fratres,
det ipse D E V S pacis et consolationis
idem in C H R I S T O sentire, vos
omni latititia impleat S P I R I T U S
Sui potentia. Obtestamur vos per
C H R I S T I mansuetudinem, per
divinarum miserationum viscera, per
seederis aeterni sanguinem; si qua con-
solatio est in C H R I S T O, si quod
solarium charitatis, si qua communio
spiritus, explete gaudium nostrum.
Novit, cui adsto, D E V S mentem
meam. Si quis malo me affectu im-
pulsum dixerit, en, viperam manu
excutiam. Si quis autem ingenii mei
ruditatem incusarit, fingat etiam me
tanquam asinam B I L E A M I , pre-
cariam hanc vocis usuram ad tempus
fump-

sumpſiſſe, non repugnabo. Quid
quid mihi tandem objiciatur, cū
alii aurum & gemmas, oblatitium
impendium pro Taberna-
culo afferant; ego hos-
ce caprarum pilos,
styli mei primi-
tias, amoris
erga vos
plurimi

SYMBOLVM OFFERO.

Typographo Lectori s.

DE siderabant in Archetypo, quod
expressimus, Articuli duo *Galliae
Confessionis*, quos, quia serius Libri istius
facta est copia, nunc dēmum in extre-
mo ectypo, sed bonā fide, repræsentan-
mus. Vale & fruere.

INSE.

ඛජ්‍ය පෙනු සංඝ පිටපත

IN SERANTVR PAG. 39. *

Artic. xxxii.

*Credimus expedire, ut qui eleæli sunt Ecclesiæ
alicujus præfelli, inter se dispiciant, qua ratio-
ne totum co-pus commodè regi possit. Ita ta-
men ut ab eo quod Dominus noſter Iesu Christuſ
s instituit, nusquam defleſtant. Hoc autem
non impedit, quominus quedam ſingulis locis
peculiaia ſint instituta, prout commodum vi-
sum fuerit.*

Art. xxxiii.

*Excludimus autem humana omnia com-
menta, & leges omnes, que culus Dei prætex-
tu, aſtrigendis conſcientiis invehantur: & eas
tautum amittimus, que fovente concordiae, &
unicuique in obedientia debita retinendo, ſubfer-
viant. Quia in re ſequendū nobis putamus, quod
Dominus noſter Iesu Christuſ de Excomuni-
catione ſtatuit, quam quidem approbamus, &
una cum suis appendicibus, neceſſariam eſſe
arbitramur.*

F I N I S.

ඛජ්‍ය පෙනු සංඝ පිටපත